

September 1914-november 1918: vier jaar bezetting

België, dat sinds oktober 1914 nagenoeg volledig door de Duitse legers bezet was, werd bestuurd door een Duitse gouverneur-generaal. Tijdens de vier oorlogsjaren hebben drie Duitse gouverneurs elkaar opgevolgd: veldmaarschalk von der Goltz (2 september 1914-2 december 1914), Freiherr von Bissing (2 december 1914-april 1917) en ten slotte Ludwig von Falkenhäusen. Zij bezaten de uitvoerende macht in het bezette België, echter met uitsluiting van het Etappegebied, waar het zuiver militaire belang primeerde. Dit Etappegebied, gelegen in de nabijheid van de oorlogsoperaties, omvatte de provincies West- en Oost-Vlaanderen (dus ook onze buurgemeenten Baarddegem, Lebbeke en Buggenhout) en delen van Henegouwen en Luxemburg en ook gemeenten van Frankrijk. Binnen het Etappegebied was er nog de streek rond Brugge, dat als *Operationsgebiet* onder het toezicht stond van de Duitse marine.

Naast het militair bestuur fungeerde nog een burgerlijk bestuur. Deze dubbele Duitse organisatie superviseerde het Belgisch intern bestuur, dat met de toestemming van de Belgische regering aan het werk bleef. Men kan zich voorstellen dat dit tweeledig bestuursapparaat bij een eventuele kortstondige bezetting had kunnen standhouden; doch de modus vivendi tussen het Belgisch ambtenarenkorps en de bezettende overheid werd bij het langer aanslepen van de oorlog met de dag moeilijker houdbaar.

De grote uitzondering op het feit dat elke Belgische gezagsdrager een Duits equivalent kreeg, vormden de gemeentelijke bestuursorganen. De burgemeester kreeg geen Duitse dubbelganger en de gemeenteraden en schepcolleges behielden het recht hun zittingen normaal te houden. (1)

(2) Voor diverse aspecten van de bezetting wensen wij onder meer te verwijzen naar de bijdragen van DEVOLDER Kathleen en SYMOENS Bernhard, *Bezet België 1914-1918. Tekeningen, prenten en foto's uit de oorlogsarchieven van het Algemeen Rijksarchief*, in het dossier bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief te Brussel (1998-1999), met bibliografie, Algemeen Rijksarchief, 1998.

Behalve wat reeds vermeld werd in de hoofdstuk *Vluchtelingen en geëvacueerden bij ons* schrijft Jan Lindemans in zijn *Geschiedenis van Opwijk* over de periode eind 1914-najaar 1918 (pag. 226 e.v.):

Voor ons begint de oneindig lange, vierjarige periode van de bezetting.

Hier kunnen we kort zijn en op enkele feiten wijzen die de eentonigheid der dagen kwamen breken.

...

Ons garnizoen telt soms wel een 100-tal manschappen. Wij liggen hier immers op de grens van het Etappegebied en daar ontspint zich, vooral in de jaren 1916, 1917 en 1918, een zeer uitgebreide smokkelhandel, — met of zonder omkooprij van de ter bewaking opgestelde grenswachters... Daar vallen ook al eens ongelukkige schoten: het overschrijden van de grens was ten strengste verboden. Een vijftal personen, waaronder een vrouw en twee kinderen, vielen alzo als slachtoffer van hun onvoorzichtigheid.

...

Als nachtelijke intermezzo's hadden we den geregelden overtocht van Zeppelin's op weg naar Engeland, reeds in den winter 1914-1915; op 21-22 Februari 1915 passeerden 4 Zeppelins en dit herhaalde zich nog verschillende malen in Mei, Juni en September van dit jaar en in April en September 1916; in de vroege morgenuren werd dan uitgekeken hoeveel van die luchtmonsters terugkeerden. Zoo is het gebeurd, vooral op 't einde, dat van de 4 of 5 die naar Engeland trokken, maar 1 of 2 op den terugtocht gezien werden. Een ander incident dat van uit Opwijk kon waargenomen worden was de beschieting van het vliegplein van Berchem, door geallieerde vliegtuigescadrilles op 10 en 11 Oktober 1915. Van den zwaren strijd aan het front werden we anders niets gewaar dan het aanhoudend gebulder van de kanons in de verte, af en toe luider en geweldiger, wanneer de wind uit die richting kwam, een offensief in aantocht was of de Engelsche vloot zich er mede bemoeide aan de kust. Bij pikdonkeren nacht waren de losbrandingen ook vaak zichtbaar.

...

Door de massale opeischingen werden de landbouwproducten steeds maar duurder. In den Zomer 1917 gold de boter, te Brussel, tot 35 fr. het kilo; spek, tot 25 fr. Een varken van 256 kgr. werd hier verkocht tegen 19 fr. het

hers zich gewonnen gegeven hadden. Dadelijk hing het dorp vol Belgische vlaggen. Verbouwereerdheid bij de Duitschers. Ze telefoneeren haastig naar Brussel: het nieuws is voorbarig. Met beleefdheid verzoeken ze de mensen nog wat geduld te hebben en hun vlaggen in te halen.

Het loopt naar het einde. Wij krijgen nu troepenafdeelingen die tot de diensten in de nabijheid van de frontstreek behooren, zoodat we verwachten dat de Duitschers zullen pogen de Schelde-Denderlijn tot het uiterste te verdedigen. Alzoo kwamen hier, einde Oktober [1918], de volgende legerdiensten aan: een vliegplein, op Molenkouter en Kleinzijde, waarvoor de gemeente palen moest leveren en werklieden werden opgeëischt om het aan te leggen (17 Oktober [1918]); — de drukkerij van den cartografischen dienst, die gansch den oorlog te

Tekst op achterzijde: Maxenzeel 22 .. 1915.
Zur Erinnerung. Oscar Buch.

Op een identieke foto schreef Jan Lindemans op de achterzijde: "rechts: feldwebel Buch. Nam nog les van nederlandsch bij mij - gesneuveld in Frankrijk".

Wevelgem werkzaam was geweest, en haar intrek nam in 't pensionaat op 23 Oktober; — de frontbakkerij, komende van Lichtervelde, in de meisjesschool en aanpalende weide, op 25 of 27 Oktober; — een troep auto Vrachtwagens in de jongensschool, op 28 Oktober; — een lazaret voor zieke paarden; — eindelijk een bataillon pioniers dat de verdedigingswerken van de Denderlijn, tusschen Wieze en Opwijk, moest inrichten. In verband met de mogelijkheid van zware gevechten op de Schelde-Denderlijn en een tijdelijke stabilisatie van een nieuw front aldaar, kondigen de Duitschers aan dat eerlang de gansche bevolking van Opwijk zal dienen geëvacueerd te worden naar de Kempen. Gelukkig is het zoover niet gekomen. Toen eenige dagen later de wapenstilstand geteekend werd (11 November), was het weerstandsvermogen van het Deutsche leger geheel gebroken; een herstel achter de Schelde-Denderlijn was niet meer mogelijk. Trouwens te Lessen en Geeraardsbergen waren de Geallieerden reeds over de Dender. Nochtans hebben we, in den morgen van 11 November, ons bataillon pioniers nog in goede orde zien optrekken naar hun werk; de officiers waren er nog bij, doch al de uiterlijke kenteekens van hun rang, alsmede de eereteekens waren afgerukt; de soldaten aanvaardden nog hun technische leiding, maar voor de rest gehoorzaamden zij (voor zoover er nog van tucht kon sprake zijn) aan den plaatselijken raad van soldaten: reeds op 31 Oktober kon men ze 's avonds hooren de «Marseillaise» huilen, dra volgden de roode vlaggen en elken avond was het, in sommige herbergen van 't dorp, een woest gebral van dronken, bandelooze muiters; ze vochten onder malkaar en een soldaat geraakte zoo nog stom aan zijn einde, een paar dagen voor den wapenstilstand. Terwijl de hoop groeide in het hart der bevolking, was er, in die dagen, toch nog zware angst voor de tuchtloosheid van soldaten die niets meer ontzagen.

In het station stonden lange risten munitietreinen: een ontploffing, uit onvoorzichtigheid of moedwilligheid, kon nog onmetelijke schade in het dorp veroorzaken (zooals de ontploffing te Assche, op 13 November [1918]). Een ander soort Duitschers was zakelijker aangelegd: zij verkochten alles wat verkoopbaar was en niet alleen militair gerief, doch ook wagens, paarden, koeien, enz. die zij hoogerop in Vlaanderen gestolen hadden. En voor deze laatste artikels vonden zij, eilaas! ook gewetenlooze koopers...

Tekst op achterzijde: Kaart ontvangen op 25 maart 1915 van Hermann Schreiner.

Drie Poolse "landstormers" te Opwijk, 1914-1915.

Eindelijk op 14 November [1918], te 4 uur namiddag, trokken de laatste Deutsche troepen het dorp uit: het was een regiment jonge infanteristen uit de gevechtlinie die, na de tuchtlooze, vermoeide en slordige troepen die we hier dagen lang hadden zien doortrek-

ken, nog een gunstigen indruk maakten. Met slaande trom, zang en muziek trokken zij af; maar niet zoodra was de laatste man den hoek om, de heerbaan naar Merchten in, of, als bij tooverslag, was geheel het dorp bevlagd. ...

Inventar - Verzeichnis

Frysche-Patrouillehuizen

<u>Stube I</u>		<u>Stube F.</u>	
1	Uren mit Röhrenkopf	4	Stuhlzellen mit Stoffsäcke und Kugelhölzer
1	Wingel	4	Handbraker
1	Schild	1	Stuhl
3	Stuhlzellen	1	Bank
1	großer Esstisch	1	Wand
1	Handständer	2	Boullause
1	Wandbraker		
5	Handbraker	<u>Stube VI.</u>	
1	Stuhl	3	Stuhlzellen mit 2 Stoffsäcken und Kugelhölzer
3	Stühle	3	Handbraker
2	Wandbraker mit Kugelhölzer	1	Boullause
2	Boullause mit 3 Stoffsäcken	1	Stuhl
2	große Bank mit Stoffsäcken und Kugelhölzer	1	Wand
1	Ringelstuhl	1	Wand
<u>Stube II</u>		<u>Stube VII.</u>	
2	Stuhlzellen mit Stoffsäcken und Kugelhölzer	2	Stuhlzellen mit Stoffsäcken und Kugelhölzer
2	Handbraker	1	Handbraker
1	Handständer	1	Boullause
1	Wand	1	Stuhl
		1	Wand
<u>Stube III.</u>		<u>Wachtstube</u>	
4	Stuhlzellen mit Stoffsäcken und Kugelhölzer	1	Stuhl
1	Uren	2	Bänke
1	Stuhl	1	Wand
1	Bänke	1	Stuhl
3	Handbraker	1	Uren mit Röhrenkopf
1	Boullause	1	Wandbraker
<u>Stube IV.</u>		1	Boullause
5	Stuhlzellen mit Stoffsäcken und Kugelhölzer	1	Boullause
1	Stuhl		
1	Bank	<u>Küche</u>	
1	Wand	1	Stuhl mit Stoffsäcken und Kugelhölzer
1	Boullause	1	Handbraker
		1	Stuhl
		1	Wand
		1	Boullause
		<u>Waschküche</u>	
		1	Handbraker
		1	Handbraker

V. W. W. W.

Inventaris (meubels en huisgerief) van het hoofdpatrouillehuis in Opwijk, lokaal per lokaal.

De gemeente moest instaan voor de uitrusting van de Duitse patrouillehuizen en voor de levering van een reeks producten aan de Duitse bezetters zoals petroleum en kolen.

In het gemeentelijk archief Opwijk vinden wij tientallen "bestelbonnen" en orderbrieven aan de gemeente, gewoonlijk op een eenvoudig stukje papier, voor diverse leveringen. De illustraties op pag. 288 zijn enkele voorbeelden.

Zie ook het hoofdstuk Oorlogschade- en vergoeding.

Wij veronderstellen dat dit een rekening was voor leveringen en werk in huizen waar Duitsers ingekwartierd waren:

Mijnheer B. De Smedt burgemeester te Opwyck

Debet

Aan J. Baecken Verhavert te Opwijck voor arbeid en levering als volgt

<i>1 kleine cuisiniere n° 72, 1 buis en 1 schouwstuk</i>	<i>26,35</i>
<i>1 stoof voor het huis We. Frans Robberecht, 1 buis en schouwstuk</i>	<i>16,75</i>
<i>1 stoof voor het huis Mme. Colier-Moens, 1 buis en schouwstuk en 1 sleutel</i>	<i>15,65</i>
<i>1 stoof voor het huis We. De Moor met buis en schouwstuk</i>	<i>15,50</i>
<i>1 stoof voor het Eeksken met buis en schouwstuk</i>	<i>18,35</i>
<i>1 stoof voor bij Mr. De Block te plaatsen met buis en schouwstuk en 1 plaat (4,35) en 1 sleutel in de buis</i>	<i>18,75</i>
<i>1 stoof geplaatst voor de com. 1 buis en schouwstuk en 1 sleutel in de buis</i>	<i>18,75</i>
<i>1 koolbak en 1 schup</i>	<i>4,50</i>
<i>1 lampe 1,60 fr. 1 dienlepel 0,60 fr.</i>	<i>2,20</i>
<i>1 vischpaan 0,60 fr. 1 eemer 1,60 fr.</i>	<i>2,20</i>
<i>1 vischpaan 0,60 fr. 1 lampe 2 fr.</i>	
<i>1 casrol 4,90 fr.</i>	<i>7,50</i>
<i>1 houtlepel 0,75 fr. 1 lampe 1,25 fr.</i>	
<i>3 lampen 4,10 fr.</i>	<i>6,10</i>
<i>2 pakken nagels 27-11</i>	<i>4,40</i>
<i>3 abathjours</i>	<i>2,85</i>
<i>Totaal fr.</i>	<i>159,85</i>

1 koterhaak voor de Uhlanen en

4 krammen 3 bauten *2,65*

2 roosters voor de stoof in het huis We. De Moor *1,20*

Fr. 162,70

Ook sommige gemeentelijke briefwisselingstukken illustreren de aanwezigheid en de houding van de bezettende troepen.

N° 1138

Levering van kolen Opwijck, den 24 Febr. 1916.

Mijnheer de Burgemeester,

Ik heb de eer UE. te verzoeken zoohaast mogelijk gevolg te willen geven aan onzen brief van den 19 Januari laatstleden, n° 1110, aangaande de betaling der som van 365 franken, dewelke uwe gemeente ons verschuldigd is, voor levering van eenen wagen kolen aan de duitsche soldaten.

De Burgemeester (get.) B. De Smedt

De Heere Burgemeester der gemeente Maxenzele

N° 168

16 October 1918.

Aan de Kommandantur Assche,

Gevolg op nummer 53 van uwen omzendbrief van 6.10.18.

Er zijn in de gemeente geene door de Kommandantur geleverde kwartierinrichtingvoorwerpen. Al de voorwerpen voor de bezettingstroepen zijn altijd door de gemeente geleverd.

Men zou zeggen dat tegen het einde van de oorlog toe, de Duitsers zelf niet meer wisten welke troepenafdelingen in onze dorpen aanwezig waren.

N° 180

20 October 1918.

Aan de Kommandantur Assche,

Gevolg op uw schrijven van 1.10.18, nr. 62.

De volgende troepen zijn in onze gemeente ondergebracht sedert 10.10.18.

Op 10 Oct. 2 patr. elk van 10 man en een onderofficier welke verklaarden vluchtelingen weggevoerd te hebben en terug naar het Etappegebied te keeren. Zij hebben hier een nacht doorgebracht.

Op 17 Oct. 1 patr. van 10 man en een onderofficier die thans nog in de gemeente ingekwartierd zijn en helpen om de afgeteekende streek effen te maken.
N° 242 30 October 1918.

Aan de Kommandantur Assche,

Gevolg op nr. 82 van uw omzendbrief van 26.10.18.

De volgende troepenafdeelingen zijn thans in de gemeente ingekwartierd.

Vermessungsabteilung AOK4 (gedeeltelijk)

Starkstromkommando

Arbeitskommando (11 man)

Feldfliegerabteilung (1 Off. en 1 man)

Sonderkommando

Lichmesstruppe, 28

13 Batterie, 2 Garde, Res. Fussart

Heden zijn nog eene kolon soldaten toegekomen, omtrent 65 man en 116 paarden, waarvan wij den naam niet kennen.

Met volgende brief van 27 mei 1920 aan de voorzitter van het Nationaal comité voor de verzorging van oorlogsgraven te Berlijn (Charlottenburg) bevestigt het Opwijks gemeentebe-stuur dat er zich op het kerkhof drie graven van

Duitse soldaten bevinden maar dat de Duitse bezettende overheid geen verdere inlichtingen hierover gegeven heeft. De gemeentelijke graf-delver, François Vermeir wil wel de verzorging van graf nr. 2 op zich nemen.

N° 202 Tombe de soldats allemands

Opwijck, le 27 Mai 1920.

Monsieur le Président,

En réponse à votre lettre du 17 Mai courant, j'ai l'honneur de vous faire savoir, qu'il existe au ci-metière de notre commune trois tombes de sol-dats Allemands. Aucune autorité allemande nous a donné des renseignements à ce sujet. Notre fossoyeur le nommé Vermeir François voudrait bien se charger de l'entretien de la tombe, n° 2. Agrééz, Monsieur le Président, l'assurance de ma considération distinguée.

Le Bourgemestre

(signé) B. De Smedt

A Monsieur le Président du Comité National pour le soin des tombes de guerre à Berlin, Charlotten-burg.

Wagens van het veldlazaret op de binnenkoer van het pensionaat Lindemans. Het is waarschijnlijk naar deze "photographie" dat Louis Lindemans verwijst in zijn oorlogsdagboek 1914-1918 op 9 oktober 1914.

Andere bazen, andere wetten

Uitreiking van passen

Het bezit van een eenzelveidkaart vinden, wij Belgen, nu als een heel normale, noodzakelijke en praktische zaak.

Vóór de Eerste Wereldoorlog bestond in ons land alleen de postidentiteitskaart, waarvan de officiële benaming in een slechte vertaling *erkenningskaart* luidde. Ze werd in gebruik genomen op 1 september 1909 en diende als legitimatiebewijs voor alle verrichtingen in de postkantoren.

Vanaf maart 1915 diende, op bevel van de Duitsers, het gemeentebestuur over te gaan tot uitreiking van eenzelveidbewijzen -met foto-, wat toen een nieuwigheid was voor de bevolking. De Duitse bezetter probeerde hiermee zijn controle op de bevolking te verhogen. Het afleveren van de identiteitsbewijzen ging gepaard met een algemene volkstelling.

In totaal werden in Opwijk (zonder Mazenzele) 4419 "passen" uitgereikt. De laatste identiteitskaart werd uitgereikt op 13 december 1918. De eerste "pas" werd in Opwijk afgeleverd aan Frans Heyvaert, ° 30-01-1899, Doodstraat nr. 12, op 11 maart 1915.

De kaart werd afgeleverd door het gemeentebestuur van de vaste verblijfplaats. Men verkreeg ze op vertoon van het huwelijksboekje.

Men was verplicht deze kaart op zak te hebben vanaf het ogenblik dat men de gemeente waar men woonde, verliet. Bij het overlijden van de persoon diende de kaart naar de Duitse overheid gestuurd te worden.

De Belgische *Kaart van Eenzelveid en Inschrijving in de Bevolkingsregisters* werd ingevoerd bij Koninklijk besluit van 8 februari 1919. In vele gevallen werd hiervoor dan de portretfoto van de Duitse *Personal-Auweis* gebruikt, wat meebrengt dan van veel bewaarde eenzelveidbewijzen van onder de oorlog de foto ontbreekt.

N° 1254

Eenzelveidbewijzen van overledenen

Opwijk, 13 Juni 1916.

Aan de Passzentrale, Brussel.

Als gevolg op den omzendbrief van den Heer Keizerlijken Kreischef van 4 Juni, nr. 14297, hebben wij de eer Ued. hieringesloten de eenzelveids-

bewijzen te zenden der sedert 1-11-15 overledene personen. Gelief hieronder de namen te vinden dergenen waarvan wij het eenzelveidbewijs niet meer hebben kunnen bekomen.

Nr. 2698

Van der Goten Judocus, belg, geboren te Opwijk den 13 Juli 1832. Beroep: landbouwer. Grootte: 1m 68cm. Woonst: Opwijk, kalkestraat, nr. 248, sedert geboorte. Altijd te Opwijk verbleven. Afgeleverd op 18-11-1915. Overleden op 20-12-1916.

Nr. 3112

De Baerdemaeker Clementine, belg, geboren te Opwijk den 8 Februari 1898. Beroep: landbouwster. Grootte: 1m 43cm. Woonst: Opwijk, droeshout, nr. 10, sedert geboorte. Altijd te Opwijk verbleven. Afgeleverd op 30-11-15. Overleden op 26-2-16.

Nr. 2107

Robberecht Judocus, belg, geboren te Opwijk den 7 Meert 1837. Beroep: landbouwer. Grootte: 1m 78 cm. Woonst: Opwijk, langeveldstraat, nr. 183, sedert geboorte. Altijd te Opwijk verbleven. Afgeleverd op 11 November 1915. Overleden op 29 Februari 1916.

Nr 3111

Weduwe De Baerdemaeker Petrus Jozef, Bettens Rosalie, belg, geboren te Merchtem den 15 Oogst 1853. Huishoudster. Grootte: 1m 56 cm. Woonst: Opwijk, droeshout, nr. 10 sedert 1878, komende van Merchtem. Afgeleverd op 20-11-15. Overleden op 1 Meert 1916.

N° 1427

Opwijk, 14 October 1916.

Aan het pasbureel, Assche.

Gelief hierbij de eenzelveidbewijzen te vinden van den genaamden Van den Broeck Victor en van Dierickx Florent in onze gemeente gekomen, komende uit krijgsgevangenschap in Duitschland. En van den genaamden Heyvaert Petrus in onze gemeente overleden.

Meldert

PERSONALAUSWEIS. AALST EENZELVIGHEIDSBEWIJS.

1. Name *Van den Eede Petrus*
Naam

2. Staatsangehörigkeit *Belg* Eigenhändige Unterschrift *Petrus Van den Eede*
Nationaliteit Eigenhändige handteekening

3. Wohnort *Meldert* Wohnung *90/2* Kreis
Woonplaats Woning

Seit *geboren* **in Ueberwachung**
Sedert

4. Geboren am Datum *23 October 1883*
Geboren den (dagteekening)

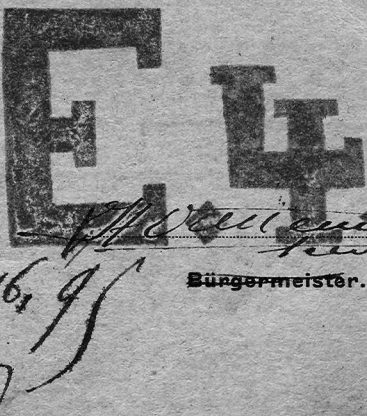
Alter *33 jaar* Wo? *Meldert*
Ouderdom Waar?

5. Grösse 1 m *66* cm 6. Beruf *Hoofman en
landbouwer*
Grootte 1 m cm Beroep

7. Bescheinigung zweier Zeugen
Bevestiging van twee getuigen

8. Verantwortlichkeitserklärung des Ausstellenden durch Unterschrift mit Ausstellungs-
ort und Datum.
Verklaring der verantwoordelijkheid van den uitvaardigenden der onderteekening met woonplaats en datum
van de uitvaardiging.

Meldert, 20 Februari 1917

Bürgermeister.

Stempel

Personal-Ausweis (Eenzelvigheidsbewijs) van Petrus Van den Eede, Meldert (na zijn huwelijk in Mazenzele).

Dit eenzelvigheidsbewijs werd uitgereikt in het Etappegebied en had een duidelijk andere formulering als die uitgereikt bijvoorbeeld in Opwijk (buiten het Etappegebied).

Tewerkstelling van de werklozen

Opeising van mankracht voor Duitsland en bezet gebied

Vanaf 1915 begon de werving voor vrijwillige tewerkstelling in Duitsland, waar er een tekort aan werkkrachten was, terwijl er in België grote werkloosheid woedde.

Op 15 mei 1916 ondertekende generaal-gouverneur von Bissing het besluit waarbij de Duitse militaire overheid in België de verplichte tewerkstelling van werklozen in Duitsland oplegde. De gemeenten begonnen dan werken van openbaar nut uit te voeren om de werklozen in België te kunnen tewerkstellen. Door de grote weerstand van de Belgische gemeenten en burgers had de Duitse politiek relatief weinig succes.

In de gemeentelijke (uitgaande) briefwisseling vinden wij hierover ook één en ander terug.

N° 1043 *Dagloon der werkloozen*
Opwijk, den 5 October 1915

Mijnheer de Zivilkommisar,
Als gevolg van uwen brief van den 2 Oct. Laatstleden, Tageb. N° 7461 / III, heb ik de eer UE. te laten weten, dat er in onze gemeente ongeveer 150 mannen zijn, dewelke twee dagen per week voor de gemeente werken aan de wegen en waterlopen, aan eenen loon van 1,50 daags. Zij worden betaald gedeeltelijk door het nationaal steunkomitee en de gemeente.
Het toezicht der werken is toevertrouwd aan den heer schepen der Openbare Werken, bijgestaan door eenige gemeenteraadsleden en politieagenten.

Den Heer Zivilkommisar beim Kaiserl. Kreischef, Brussel

N° 1183
Werkloozen Opwijk, 3 April 1916

Mijnheer de Zivilkommisar,
In antwoord op uw geëerd schrijven van 29 Meert, nr. 706.2, hebben wij de eer Ued. te melden dat er oogenblikkelijk geene werken uitgevoerd worden door werkloozen, doch binnenkort zal men terug beginnen aan het herstellen van wegen en grachten. Hiervoor worden de werkloozen gewoonlijk twee dagen per week gebruikt. Er zijn thans 509 ondersteunde werkloozen, waarvan 211 fabriekwerkers en -werksters, 135 grondwerkers, 46 meestergasten en -dieners, 40 schrijnwerkers, 22 kleermakers, 2 smidsgasten, 5 pluimplukkers, 10 kasseiers, 1 leeraar, 5 schoenmakers, 4 steenbakkers, 2 bakkers, 1 naaister, 1 diamantslijper, 2 slachters, 2 brouwersgasten, 2 letterzetters, 5 voerlieden, 4 schildersgasten, 1 gareelmaker, 1 stoel-

draaier, 4 lossers, 1 opkooper, 1 pensionaat-knecht, 1 strijkster.

Aan Mijnheer de Zivilkommisar beim Kaiserl. Kreischef, Brussel.

Begin 1917 begonnen de Duitsers actief met de verplichte opeising van mankracht voor tewerkstelling in bezet gebied, maar vooral in de Duitsland.

In de *Geschiedenis van Opwijk*, pag. 227 schrijft Jan Lindemans hierover:

— *dra daarop volgde amom het opeischen van mansvolk; één der akeligste dagen van den ganschen oorlog was wel die 7 Februari 1917 toen, te Londerzeel, een reuzenmontering plaats vond van al het mansvolk tusschen 17 en 55 jaren uit het kanton Wolvertem en een gedeelte van het kanton Assche: in de nijpende vrieslucht van het wit besneeuwde landschap zag men, langs alle wegen, duizenden mannen te voet naar Londerzeel stappen, de meesten met een knapzak en dik ingeduffeld, het hart vol angst om de komende dingen, want de Duitschers gingen een aantal mannen uitkiezen, om als slaven naar Duitschland vervoerd te worden. 20 Opwijksche jongens werden uitgekozen en dadelijk met pak en zak opgeladen. Deze domme, barbaarsche maatregel was getroffen geworden omdat de plaatselijke comités geweigerd hadden de lijsten van werkloozen voor te leggen;*

Zie ook diverse passages in het hoofdstuk *Oorlogsdagboek van Louis Lindemans 1914-1918*.

In de *Belgische Standaard* (zie hoofdstuk "Het frontblaadje "De Stem uit Opwijk") van zondag 18 februari 1917 verscheen hieromtrent volgend berichtje:

LONDERZEEL

Alle mannelijke Belgen van 17 tot 55 jaar van: Malderen, Ramsdonck, Cappellen-Bosch, Steenhuffel, Opwyck, Melhem, Brussegem, Maxenzeel, Wolverthem, Meysse en Merchtem zijn op 7 februari bijeen geroepen geweest ter Schoolplaats, Londerzeel. De Burgemeesters moesten de lijsten opgeven van alle werkloozen en ondersteunden. De keuring greep dienzelfden dag plaats. We weten niet hoeveel mannen van ieder dorp zijn gedepor-teerd geworden.

In het verslag van de parochiepastoor van Opwijk (zie pag. 247) lezen wij:

Het ontvoeren der werklieden.

Verscheidene malen werden er jongelingen ontvoerd om in vreemde streken te gaan werken voor de Duitschers.

En in de bijlage:

Getal der ontvoerden.

Uit Opwijck, met toestemming: 7 voor werk achter het front.

Uit Opwijck, zonder toestemming: 15 voor werk in Duitsland.

Vluchtelingen, zonder toestemming: 5 voor onbekend werk.

Er zijn geen lijsten van opgeëisten, tewerkgestelden of "ontvoerden", al of niet met toestemming, beschikbaar. Uit diverse bronnen konden wij volgende -ongetwijfeld onvolledige lijst- opstellen:

DE CLERCK Petrus Joannes, ° Opwijk 28-09-1894, † Opwijk 08-03-1972, x Maria Verheyen

DE COCK Petrus Jacobus, ° Opwijk 21-01-1885, Opwijk 04-01-1974 x Honorine De Ridder, xx Maria De Plecker

DE KOSTER August, ° Asse 29-03-1897, † Aalst 05-01-1974, x Pauline De Ridder

DE PAUW Judocus Antonius, ° Opwijk 17-01-1897, † Leuven 30-04-1961 x Irma Vyvey

DE RIDDER Joannes Baptist, ° Baardegem 24-11-1896, † 1959, x Maria Adela Philips

DE PLECKER Benedictus Frans, ° Baardegem 07-01-1893, † Opwijk 20-08-1971 x Louisa De Plecker

De SMEDT Georgius, ° Mazenzele 20-04-1894, † Opwijk (Droeshout) 23-09-1972, x Theresia Abbeloos

MESKENS Adolf Theophiel, ° Opwijk 01-08-1899, † Opwijk 04-01-1981, x Maria Catharina Heyvaert

MONSIEUR Frans, Buggenhout 28-03-1897, ° Opwijk 02-08-1969, x Virginia Gabiëlla Abbeloos

VANDERMEERSSCHE Adolphus Hosephus, ° Opwijk 26-03-1890, † Opwijk 21-03-1963, x Josephina Bosman

VERHAEGEN Frans, ° Opwijk 14-10-1879, † Opwijk (Nijverseel) 24-03-1952, x Pauline Lambrechts, xx Emma Lambrechts

VERMOESEN Frederik Alfons, ° Moorsel 02-04-1896, † Opwijk 18-02-1974, x Odilla Philippina Van Biesen.

In zijn Oorlogsdagboek 1914-1918 schrijft Louis Lindemans, op vrijdag, 16 Februari 1917: *12 opwijcksche jongens worden opgeëischt. Een komt terug (zoon Emerie De Doncker).*

De "Moedige loopers van Mazenzele", 7 februari 1917.

Toen het gerucht werd verspreid dat alle mankracht door de Duitsers zouden worden opgepakt, gingen deze vluchten. Het was een (voorlopig) vals alarm! Een goede gelegenheid om zich te laten fotograferen.

Zittend: Frans Callaert, Jan Heuninckx, Theophiel Callaert,

Staan: Leon De Leeuw, Jozef De Nil, Frans Heuninckx, Jozef September, Petrus Sneppe.

Het "Meldeamt"

De Duitsers verwaarloosden uiteraard ook de controle niet op de jongelieden en de mannen die, eventueel langs Holland om de Belgische of geallieerde strijdmachten zouden kunnen vervoegen! Vanaf 12 maart 1916 werden de eerste *schouwingen* ("Meldeamt") ingericht. Aanvankelijk betrof het de jongelingen geboren in 1899 en 1900, die zich eens per maand op de Kommandaturen moesten komen aanmelden, evenals de leden van de Burgerwacht - zie illustratie van een oproeping op pag. 301.

Op zichzelf is deze maatregel van de Duitsers begrijpelijk: zij trachtten gewoon dat de legers van hun vijanden aan het front niet versterkt werden.

Voorschriften voor weerbare Belgen.

1

Alle mannelijke Belgische onderdanen, die in de jaren 1892-97 zijn geboren, zijn verplicht, zich aan de bestemde plaats in den vastgezette tijd, persoonlijk aan te bieden, om in de controllijsten ingeschreven te worden, en aan de volgende meldingdagen persoonlijk te verschijnen. Alle passen en woonplaats-papieren moeten mede gebracht en vertoond worden.

Wie "te verschijnen" belet is, moet voor iederen dag der melding een bewijsschrift van den geneesheer toerijken, ten laatste aan den meldingdag, of bij tijds zich door het Duitsch meldingbureel voor het arrondissement van Brussel, in Brussel, Hertogstraat, 6, van de melding vrijstellen laten.

2

*Ieder meldingplichtige weerbare Belg, die zich gemeld heeft, ontvangt als bewijs eene meldingkaart, en moet deze kaart **altijd** bij zich dragen, iederen keer bij verschijnen aan de meldingdagen en bij iedere aanvraag van wege de overheden vertoonen. Iedere melding wordt op de kaart aangeteekend.*

3

Iedere verhuizing in het arrondissement moet binnen 24 uren aan het meldingbureel in Brussel, Hertogstraat, 6, medegedeeld worden en zal op de kaart worden aangeteekend.

4

Ieder ingeschreven weerbare Belg, die naar een ander arrondissement van België

verhuizen of buiten het arrondissement voor korten tijd wil reizen, moet het verlof hiertoe persoonlijk aan de meldingdagen in de meldingplaatsen of bij het meldingbureel voor het arrondissement van Brussel in Brussel, Hertogstraat, 6, nazoecken. Slechts hij, die de be-willing van zijn aanzoek op zijne melding-kaart betuigd heeft, zal een reis-pas ontvangen.

5

Wie de voorgeschrevene meldingen verzuimt, zal gestraft worden, ook zou toevoering door de politie kunnen bevolen worden.

6

Het toezicht der weerbare Belgen is slechts tot dat einde ingevoerd, om hun getal en hunne woonplaats te kunnen vaststellen en hen te beletten, tegen Duitschland en zijne bondgenooten de wapens te dragen.

Het aandacht wordt erop gevestigd, dat het Duitsch bestuur noch de inlijving van Belgische onderdanen in het Duitsche leger noch hunne overbrenging in Duitsche gevangenschap voor den tijd van een oorlog bedoelt. Het Duitsche leger is een volksleger, in welk slechts Duitschers mogen worden ingesteld.

7

De landverhuizing (emigratie) uit België is den ingeschrevene weerbare Belgen verboden. De poging tot uitwijking zal streng gestraft worden. Zoo de vlucht over de grens gelukt, zal de teruggeblevene familie met zware straffen worden belegd.

N° 928 Opwijck, 5 Maart 1915.

Mijnheer de Burgemeester,

Als gevolg van uwen brief van den 2 Maart laatstleden, heb ik de eer Ued. te laten geworden,

1° de lijsten der mannelijke personen toebehoorende aan de bevolking onzer gemeente en geboren in de jaren 1892-1893-1894-1895-1896-1897.

2° De niet werkdadige burgerwacht onzer gemeente heeft geene wapenkleederen en is nooit gewapend geweest

3° Er bestaan in onze gemeente geene Russen, Engelschen, Franschen enz.

4° Er wonen in onze gemeente geen Duitschen.

De Heere Burgemeester der gemeente Assche

N° 1169

Weerbare mannen Opwijck, 25 Meert 1916

Aan den Voorzitter van het Meldeambt, Brussel

Wij hebben de eer Ued. het maanbriefje van Meerschman Roman, geb. 13-2-94 terug te stu-

BERICHT.

Op bevel der Duitse Overheid worden al de jongelingen die geboren zijn in de jaren 1892, 1893, 1894, 1895, 1896 en 1897 verzocht zich aan te bieden te Merchtem, in het Gemeentehuis, den 18^{den} MEERT aanstaande en in 't vervolg den 18^{den} van iedere maand, op de volgende uren.

1/ Volgens de beginletters van hunne namen, te weten:

A-G medegerekend,	10 ure 's morgens	} Duitse uur
H-Q id.	11 ure id.	
R-Z id.	12 ure id.	

Moeten zich insgelijks op voormelde plaats en dagteekeningen aanbieden: *den 7^{den} van iedere maand*

2/ De leden van de Burgerwacht.

a/ Officiers,	2 ure namiddag	} Duitse uur
b/ Manschappen,	7 3 ure id.	

Ieder belanghebbende moet in bezit zijn van een eenzelvigheidsbewijs, voorzien van zijn portret, en onlangs afgeleverd door het Gemeentebestuur.

Opwijck, 12 Maart 1913.

**De Burgemeester,
B. DE SMEDT.**

Drukkerij Abbeloos, Opwijck.

Bericht uitgegeven door de Opwijkse burgemeester, dd. 12 maart 1915, betreffende het "meldeamt" te Merchtem, voor de jongens geboren in de jaren 1892 tot 1897, alsmede voor de leden van de Burgerwacht. Het bericht was geadresseerd aan Jozef Lindemans, Stationsstraat (huidige marktstraat). Hij was lid van de Burgerwacht.

ren, aangezien hij gestorven is op 27 Februari 1916

N° 1170 Opwijck, 25 Meert 1916.
Mijnheer de Inspecteur,

Ik hen de eer Ued. hieringesloten de meldekaarten te zenden onzer onderwijzers. Ik had mij tot de Duitse Kommandantur van Opwijck gewend om hunne ontslaging te bekomen van de aandelijksche melding te Merchtem. Men heeft mij geantwoord dat de Heer Schoolopziener dit kan bekomen met een persoonlijk bzoek naar het meldeamt, regentlaan 30, te Brussel.

Ik neem dus de vrijheid Ued. te vragen deze stappen te willen doen, aangezien deze maandelijksche melding zulk tijdverlies medebreng voor den goeden gang van het onderwijs.

Aan den Heer Kantonalen Schoolopziener, Laeken.

N° 1210

Meldeamt Opwijck, 30 April 1916.

Aan den Heer Voorzitter van het Meldeamt, Brussel

Wij hebben de eer Ued. hieringesloten den reispas van Roelandts Jan Bapt., nr. 521, terug te zenden.

Het maanbriefje van Petr. Alf. Mannaert, nr. 445, hebben wij niet afgegeven, aangezien den jongeling gebrekkelijk is, en op zijne meldekaart geschreven staat: Vom Erscheinen an den Meldetagen befreit.

Het maanbriefje van Jozef De Boeck, nr. 133, hebben wij afgegeven.

Het maanbriefje van Frans Janle, nr. 382, hebben wij niet afgegeven, aangezien deze persoon zich te Merchtem gemeld heeft op 17 dezer. Wij hebben persoonlijk bestatigd dat zijne meldekaart den stemmel draagt van 17 April.

Het maanbriefje van Alf. Jan M. De Block, nr. 1816, hebben wij niet afgegeven, aangezien hij door ziekte verhinderd is zich te melden. Wij hebben op 17 dezer met den veldwachter een getuigschrift medegegeven van den heer docter - Burgemeester. Hierbij een nieuw getuigschrift. (Zijne ware voornamen zijn: Louis Jozef Medard, geboren 7-2-99.)

Het maanbriefje van Jozef De Brandt, nr. 1819, hebben wij niet kunnen afgeven aangezien deze jongeling te Overijssche gestorven is op 15 November 1914. Het is bij misslag dat hij door ons opgegeven is. Het maanbriefje van Art. Jan R. Pauwels, nr. 1871, hebben wij niet kunnen afgeven, aangezien hij sedert het begin van den oorlog op de vlucht is gegaan en zijn tegenwoordig verblijf aan zijn ouders onbekend is. Waarschijnlijk is hij in Holland.

Het maanbriefje van Joan. Lud. Van Malderen, nr. 1908, hebben wij niet kunnen afgeven, aangezien hij kloosterling is te Oostacker bij de Broeders van Onze Lieve Vrouw van Lourdes.

N° 85 Opwijck, 12 Januari 1917.

Aan het Meldeamt, Brussel

Volgens besluit der Pass-Zentrale zenden wij U hierbij een duplicatie van een verloren eenzelvigheidsbewijs van den genaamden De Nil Hendrik, met verzoek er den stempel "In Ueberwachung" te willen opzetten en ons terug te sturen.

N° 503

Opwijck, 27 Augusti 1917.

Aan het Meldeamt, Brussel.

Gelief hierbij het maanbriefje terug te vinden van Frans Leopold Robberecht dat niet afgegeven is aangezien hij opgesloten is in het gevang te Brussel.

Zusame :	<i>Van den Eede</i>	Vorname :	<i>Petrus</i>
Nr. :	<i>234</i>		
Meldemst :	Aalst		
Provincz :	Oost-Vlaanderen		
Gemeinde :	<i>Meldert</i>		
Beruf :	<i>Korruan</i>		
Geboortedag und Jahr :	<i>23 Oktober 1883</i>		
Geboortsort :	<i>Meldert</i>		
Provincz :	<i>Oost-Vlaanderen</i>		
Wohnung Strasse und Nr. :	<i>Dijk 10</i>		
Eigenhändige Unterschrift :	<i>Petrus van den Eede</i>		

Gestalt :	<i>160 cm</i>	
Haar :	<i>Wit</i>	
Bart :	<i>Wit</i>	
Augen :	<i>groen</i>	
Kennzeichen :		
Zugang :		
Abgang :		
Überwachungs vermerk :		
<i>B.K. bijz.</i>		
	<i>24 1</i>	<i>1918</i>
	<i>24 2</i>	<i>1918</i>
	<i>29 5 12 7 3 3</i>	<i>1918</i>
	<i>26 6 17</i>	<i>1918</i>
	<i>20 7 17</i>	<i>1918</i>
	<i>20 8 17</i>	<i>1918</i>
	<i>17 9 17</i>	<i>1918</i>
	<i>17 10 17</i>	<i>1918</i>
	<i>18 11 17</i>	<i>1918</i>
	<i>18 12 17</i>	<i>1918</i>
	<i>18 OCT. 1918</i>	

Voor- en achterzijde van de meldingskaart van Petrus Van den Eede, Meldert (na zijn huwelijk in Mazenzele).

Petrus meldde zich in Aalst (Etappegebied) van 24 maart 1917 tot 18 oktober 1918 in totaal 20 keer.

Hierbij het maanbriefje terug van Jozef Frans Vereertbruggen, die veearts van beroep is en van den heer Inspecteur-veearts van Leuven tijding ontvangen heeft dat hij tot einde October aanstaande van de maandelijksche melding bevrijd is.

Hierbij ook de maanbriefjes terug van Felix Frans Van der Meersch, Jan Egied Van Humbeek en Frans Xaveer Saerens met geneeskundig getuigschrift.

Patrouillediensten - organisatie van bewakingsdiensten, politie, gendarmerie,...

De Duitse bezetter hechtte steeds groot belang aan een degelijke organisatie van politie- en bewakingsdiensten. Vooral de instelling en organisatie van de nachtpatrouillediensten, ter bescherming van de veldvruchten,..., kreeg veel aandacht.

Hierna de transcriptie van enkele briefwisselingsstukken en gemeenteraadsbesluiten over de patrouillediensten en de politiediensten in 't algemeen.

Opwijk

N° 1068. Algemene politie

Opwijk, 12 Nov. 1915.

Mijnheer de Voorzitter,

Ik heb de eer U.E. ontvangst te melden van een besluit der Bestendige Deputatie opgenomen in het Bestuurlijk Memoriaal n° 11, 5de afdeling n° 14767/8000, aangaande het versterken der bestaande politie. Terzelve tijd, laten wij U weten, dat er in onze gemeente, een politiecommissaris, een veldwachter en twee hulpagenten van politie bestaan, voldoende om te voorzien in alle orde-diensten en noodige nachtronden.

Den Heere Voorzitter van het Burgerlijk Duitsch Bestuur der Provincie Brabant te Brussel.

N° 1134

Opwijk, 19 Februari 1916.

Mijnheer de Zivilkommissar,

In antwoord op u geëerd schrijven van 12 Februari 1916, Tageb. Nr. 9.z., hebben wij de eer Ued. te melden dat de politiewachten waarvan er spraak is in den omzendbrief van den Heer Kreis-chef, in onze gemeente niet ingericht zijn geweest. Het personeel onze politie is van vroeger reeds samengesteld uit eenen politiekommissaris, eenen veldwachter en twee hulpveldwachters. Dit

personeel is voldoende om de openbare veiligheid te verzekeren. Het is dus onnoodig den gemeenteraad bijeen te roepen voor de benoeming van hulpagenten.

Aan den Heer Zivilkommissar beim Kaiserl. Kreischef, Brussel

N° 1236 Politie-patrouillen.

Opwijck, 19 Mei 1916.

In antwoord op het schrijven van den Heer Keizerlijken Kreischef van 17 Mei, nr. 1530 z., hebben wij de eer Ued. te melden dat wij niet voornemens zijn de politie-patrouillen waavan er sprak is, in te richten, aangezien het huidig personeel onzer politie voldoende is om de veiligheid te verzekeren.

Het is dus onnoodig onzen gemeenteraad bijeen te roepen om de politiepatrouillen te benoemen..

Aan Mijnheer de Zivilkommissar beim Kaiserl. Kreischef, Brussel.

N° 1333 Patrouilles Opwijck, 3 Augusti 1916.

Mijnheer de Kommandant, Merchtem

Als gevolg op de omzendbrief van den heer Keizerlijken Kreischef van 17 Mei, nummer 1530.z., zenden wij U hierbij de namen van de in onze gemeente te vormen patrouilles voor den politiedienst:

1. Vereertbrugghen Jan
2. Van den Broeck Xaveer
3. Verhaegen Frans
4. Van Mulders Jozef
5. Semal Jozef
6. Van Lembergen Jozef
7. De Ridder Louis
8. Verhavert Hendrik
9. Van Damme Frans
10. Aelbrecht Jan
11. Van Biesen Alfons
12. Van Rossem Jozef
13. Moens Louis
14. Heyvaert Frans
15. Berghman Alfons
16. Ringoot Prosper
17. Van Gucht Edward
18. Buggenhout Karel
19. Van Crombrugghen Arthur
20. Esselens Frans
21. Van Crombrugghen Leopold
22. Aerts Frans
23. Van der Borght Jan Paulus
24. Buggenhout Tilmanus
25. Amerijckx Henri
26. Willems Frans
27. Verdoodt Jan
28. Wouters Jan Baptist
29. De Coninck Benoit
30. Meskens Karel Louis
31. De Vleminck Leon

32. Robberecht Joannes Jozef

33. Van den Meersche Emiel

N° 1335 Opwijck,

8 Augusti 1916.

Mijnheer de Kreischef,

Gevolg op uwen brief van 5 Augusti, nr. 3137.z. Hierbij de lijst der 12 mannen die wij benoemd hebben als hulpagenten:

- 1° De Donder Jan
- 2° Van Mulders Jozef
- 3° Semal Jozef
- 4° Van Lembergen Jozef
- 5° De Ridder Louis
- 6° Van Rossem Jozef
- 7° Moens Louis
- 6° Ringoot Prosper
- 7° Van Crombrugghen Leopold
- 10° Aerts Frans
- 11° De Coninck Benoit
- 12° Meskens Karel Louis.

Mijnheer de Keizerlijke Kreischef, Brussel

N° 216

Opwijck, 30 Meert 1917

Mijnheer de Kreischef,

Met brief van 18 Februari 1917 der troepenafdeeling Merchtem zijn wij verwittigd dat wij als straf voor draadvernietiging aan den IJzeren weg naar Aelst, verplicht waren de baan te laten bewaken door 36 burgers van aanzien der gemeente.

Met brief van het Generaal-Gouvernement van 15 Meert hebben wij tijding gekregen dat onze gemeente om dezelfde reden gestraft was met 50 Mark boet.

Aangezien wij deze tweede straf voldaan hebben, nemen wij de vrijheid U te verzoeken ons van den opgelegden patrouilledienst te willen ontslaan.

N° 1465 Patrouilles Opwijck, 10 Augusti 1918.

Mr. de Zivilkommissar,

Gevolg op uw schrijven van 30 Juli, nr. 30818.z.

Wij hebben sedert 1 Augusti op ieder gehucht afzonderlijke wachten ingericht, zoodat ieder in de streek patrouille gaat waar hij zelf akkerland bezit, hetgeen een beteren uitslag geeft dan de vroegere patrouilles. Bij deze gelegenheid nemen wij de vrijheid U opmerkzaam te maken dat naar ons weten nog niemand gestraft is voor het weigeren van patrouille te gaan, alhoewel wij reeds verscheidene namen opgestuurd hebben van personen die geweigerd hadden.

Mazenzele

193 27 December 17
 Mijnheer de Procureur des Konings te Brussel,
 Wij hebben de eer Ued hiernevens te doen ge-
 worden: Proces-verbaal, opgemaakt ten laste van
 Frans en Egied Vereman, voor het houden van
 danspartij.
 Aangezien, Mijnheer de Procureur des Konings,
 niettegenstaande de moeite die wij ons geven om
 deze plaag te keer te gaan en het al verloren is,
 verzoeken wij Ued de strengste maatregelen te-
 genover deze plichtigen te willen toepassen.
 Aanvaard, Mijnheer de Procureur des Konings, de
 verzekering onzer bijzondere hoogachting.
 De dd. Burgemeester

194 Mijnheer de Procureur des Konings

Danspartij
 Wij hebben de eer Ued.
 Mijnheer Holvoet,
 Procureur des Konings te Brussel
 Wij hebben de eer Ued te laten weten, dat er in
 onze gemeente, sinds verscheidene zondagen en
 zelfs in de week oprechte misdrijven gebeuren.
 In twee of drie herbergen dezer gemeente, wordt
 er dansspel gehouden (het welke verboden is
 door het plaatselijk Politierglement) en terzelf-
 dertijd wordt er gespeeld met honderde ja zelfs
 met duizende franken.
 Om deze wandrijven te keer te gaan, heeft onzen
 Burgemeester, schepenen en onzen veldwachter
 gestadig politieronden gedaan en Proces-verbalen
 ten hunnen laste opgemaakt.
 Maar niettegenstaande dit alles verergerd dit nog
 van dag tot dag; ja zelfs tot zoo verre dat onzen
 sekretaris de Heer Johannes Vereertbrugghen, op
 nieuwjaarsdag 's avonds een glas op zijn hoofd
 heeft gekregen; alsook onzen veldwachter heeft
 ook deerlijk afgetakkeld geweest.
 Dit alles, Mijnheer de Procureur des Konings, is de
 fout der... waar dit dansspel gehouden wordt
 geen hunne ..., om te ... is ... gedaan.
 Ten einde dit alles te doen ophouden,
 Mijnheer de Procureur des Konings, ... kommis-
 saris van Opwijk te willen volmacht geven om
 onze Politie te komen ondersteunen.
 Wij moeten ... , ook doen opmerken, Mijnheer de
 Procureur des Konings, als wanneer wij de ...
 herbergen verbieden van te spelen; zij zeggen dat
 de Duitsche soldaten hun zulks toelaten.

Nr. 210 Maxenzele, 9 Januari 1918
 Danspartij
 Mijnheer Parmentier, Prokureur des Konings te
 Brussel.
 In antwoord op uwen brief van 3e Januari 1918
 nr. 15562 hierbij gevoegd, alsook deszelfs bijla-
 gen, hebben wij de eer Ued hieronder eene kopij

van het Politierglement onzer gemeente te doen
 geworden, dat het dansspel verbiedt, als volgt:
 Openbare verlustingen, danspartijen, enz.
 Art. 12. Geen herberg in of uit verkoopen van
 dranken zal mogen toelaten van te dansen, zon-
 der er de bemachtiging van bekomen te hebben
 van den Burgemeester of van den schepene ge-
 last met de policie.
 Aangezien, Mijnheer de Procureur des Konings,
 het gemeentepolicierglement geene straffen
 voorziet ware het te wenschen dat Ued tegen de
 overtreders de strengste straffen waarover de wet
 beschikt wildet toepassen.

Nr. 212 Maxenzele, 10 Januari '18
 Diefstal van hout
 Mijnheer de Prokureur des Konings te Brussel.
 Wij hebben de eer Ued hiernaars terug te sturen
 eenen brief gedafteekend 5 Januari 1918
 nr. 59107-Z en laten Ued weten dat wij niet wis-
 ten dat dergelijke processen-verbaal binnen de 3
 maanden moesten opgemaakt worden.
 Aangezien, Mijnheer de Procureur des Konings,
 met dezen droeven tijd, het werk dat aan de ge-
 meentebesturen is opgelegd te overdreven is, en
 te weinig inkomstems heeft om meerdere bedien-
 den te hebben, is dit de oorzaak dat er eene zaak
 achterwege blijft, daar wij maar enkel beschikken
 van den gemeentesecretaris die overlast is, het-
 geen Ued niet zult in twijfel trekken.
 Hopende, Mijnheer de Procureur des Konings, dat
 Ued deze zaak ten beste zult schikken, bieden wij
 Ued met onzen voorbarigen dank de verzekering
 onzer bijzondere hoogachting.
 De d.d. Burgemeester

Uit de Opwijkse gemeenteraad:**Zitting van den 31 Juli 1916**

De Raad neemt daarna kennis van de brieven van
 den heer Zivilkommisar, dagtekenende van 17 Mei
 en 22 Juli 1916, waardoor hij het gemeentebestuur
 verzoekt van hulppolitieagenten te benoemen en
 patrouillen op te richten, ten einde de talrijke dief-
 stallen op het veld te keer te gaan.
 Na bespreking wordt er overgegaan tot de benoe-
 ming van de hierondervernoemde personen, als
 hulppolitieagenten, onder wier waakzaamheid
 nachtpatrouillen zullen ingericht worden:

1. De Donder Jan, Dorp
2. Van Mulders Jozef, id.
3. Semal Jozef, Nijverseel
4. Van Lembergen Jozef, id.
5. De Ridder Charles-Louis id.
6. Van Rossem Jozef, Neerveldestraat
7. Moens Louis, Doodstraat
8. Ringoot Prosper, Broekstraat
9. Van Crombrugge Leopold, Mansteen
10. Aerts Frans, id.

11. De Coninck Benoit, Droeshout
12. Meskens Carolus-Ludovicus, id.

Zitting van den 13 Mei 1918

Men neemt daarna nog kennis van eene verordening van den heer Zivilkommisar, dagteekenende van 28 April laatstleden, betreffende het uitoefenen van politiediensten door iederen mannelijken inwoner, in den ouderdom van 17 tot 55 jaren. Na bespreking wordt er desaangaande beslist van voorloopig dertien nachtwachten in te richten ieder van vier man en binnen eenige dagen deze te verdubbelen.

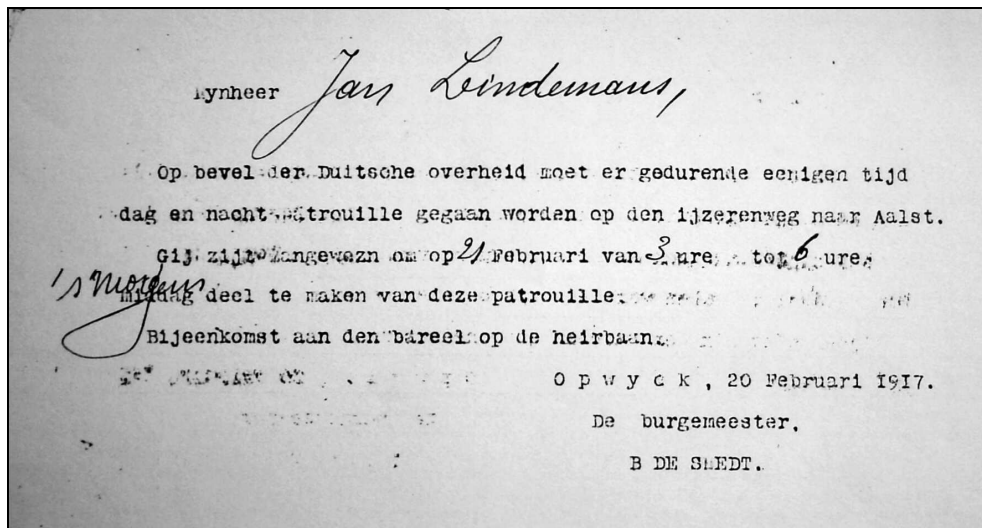
De heer Politiekommisaris wordt gelast met de inrichting en het toezicht van deze diensten.

Zitting van den 14 September 1918

De Raad neemt daarna kennis van de namen van eenige personen voorgesteld als politieagenten die bijzonderlijk zullen gelast zijn voor nachtpatrouillen te doen in het centrum van de gemeente. Na bespreking wordt eenpariglijk beslist van voor nader onderzoek deze quaestie tot in de naaste zitting te verschuiven en van alsdan eenige van deze personen voorwaardelijk als beëdigde politieagenten te benoemen.

Zitting van den 30 September 1918

Sprekende daarna nog over de politiediensten wordt er beslist van de benoeming van bijgevoegde politieagenten tot later de verschuiven.

Oproepingsbevel voor Jan Lindemans voor patrouilledienst, 20 februari 1917.

Aan de rand van het etappegebied

Zie ook pag. 283.

Het feit dat Opwijk en Mazenzele aan de rand van etappegebied lagen (o.m. Oost-Vlaanderen, dus ook onze buurgemeenten Meldert, Baarddegem, Lebbeke en Buggenhout) bracht zijn eigen moeilijkheden mee bijvoorbeeld voor de Opwijkse landbouwers die grond bewerkten aan de overzijde van de grens of boeren van uit het etappegebied die in Opwijk of Mazenzele grond bewerkten. De gemeente diende dan ook geregeld tussen te komen om één of ander probleem op te lossen.

Enkele voorbeelden:

N° 86 Opwijk, 12 Januari 1917.

Heer Keizerlijke Kreischef,

Wij hebben de eer U te melden dat er in onze gemeente, welke juist op de grens van het Etappegebied ligt, een groot aantal landbouwers zijn die een deel akkerland bewerken op het grondgebied der omliggende gemeenten van het Etappegebied.

Op bevel der overheid van het Etappegebied is er onlangs op de grens, dwarsdoor iedere straat eene diepe gracht gegraven en het is verboden er over te gaan. Daardoor zijn dus al deze landbouwers van hun land afgesloten.

Wij verzoeken U, te willen zorgen dat onze landbouwers hun land voort kunnen blijven bewerken. Wij zenden U hierbij een lijst dergenen die land bewerken in de omliggende gemeenten van het Etappegebied.

N° 100 Opwijk, 21 Januari 1917.

Mijnheer de Kreischef,

Als gevolg op ons onderhoud van zaterdag 20 Januari hebben de eer U te melden dat eene verpachting van het akkerland dat bewerkt wordt door onze landbouwers op het grondgebied der omliggende gemeenten van het Etappegebied, onmogelijk is aangezien er te groote moeilijkheden zouden uit voortkomen.

Inderdaad, bij de heerschende schaarste aan veevoeder is het volstrekt noodig dat onze landbouwers al hun land kunnen blijven behouden. Ook zijn er landbouwers wier akkerland bijna totaal op het grondgebied van het Etappegebied ligt. Dit land verpachten ware deze lieden hunne broodwinning ontnemen.

Wij zenden U ook hierbij de lijst der landbouwers die in het Etappegebied land bewerken.

Aan den Keizerlijken Kreischef, Brussel.

Volgende brieven van het Opwijkse gemeentebestuur op het einde van de oorlog (begin nov. 1918) wijzen aan hoe de Duitse troepen achteruitrokken, waardoor ook Opwijk feitelijk in het Etappegebied kwam te liggen.

N° 247 1 November 1918.

Kommandantur Assche,

Gevolg op nr. 43 van uw omzendbrief van 30.9.18.

De waarnemingstafels zijn aan de grenzen der Kommandantur Aelst en Dendermonde geplaatst.

N° 248 1 November 1918.

Kommandantur Assche,

Gevolg op nr. 27 van uw omzendbrief van 27.9.18.

De verwittigingstafels aan de overgangen der spoorbaan zijn aangebracht.

Diverse opeisingen

Alles, maar dan ook alles, werd op bevel van de bezetter geïnventariseerd: vee, graan, aardappelen, veldvruchten maar ook rijtuigen, fietsen, stro en hooi, paarden, duiven, bomen, noem maar op. Zodoende kon de Duitse overheid opeisen naar believen en goeddunken.

Deze opeisingen zette het gemeentebestuur vaak tussen hamer en aambeeld. De mensen leverden met tegenzin aan de vijand en probeerden met alle middelen de leveringen te vertragen of af te wenden. Dat alles kostte de gemeente vaak fikse boetes en hele rems dreigementen.

Zelfs de leveringen ten gerieve van de plaatselijke bevolking werd tegengewerkt. De mensen van de Oost-Vlaamse buurgemeenten (Etappe-

bebied) konden over de grens, in Brabant, vlees en eetwaren aan woekerprijzen verkopen. Aan die grens floreerde dan ook een bloeiende sluikhandel. Zo erg dat de burgemeesters zelfs de Duitse overheid ter hulp riep om paal en perk te stellen aan het gebrek aan burgerzin bij sommige van zijn dorpelingen.

Geregeld kreeg men hier ook soldateninkwartiering bovenop. Met doktersattesten die vertelden dat er een besmettelijke ziekte in huis heerste, trachtte men wel eens die ongewenste gasten buiten de deur te houden.

Men diende één groot bed per twee soldaten af te staan en wie dit bevel negeerde, moest het eigen bed opofferen.

De burgers dienden ook te zorgen voor een behoorlijke strozak. Het strooisel voor de paarden werd wel geleverd door de legeroverheid. De bevolking was echter niet verplicht de soldaten eten en drinken te geven.

Naast de verwoestingen en plunderingen zouden ook alle opeisingen nog te berde komen bij de aanvragen voor vergoedingen wegens geleden oorlogsschade. Nogal vaak ontvingen de eigenaars van de bevelvoerder der legereenheid "een bon", met vermelding van het opge-eiste. Die kregen dan 't gemakkelijkst de waarde terugbetaald. De anderen, zonder geldig bewijs, hadden getuigen nodig en dan nog had het dikwijls heel wat voeten in de aarde om aan de centen te geraken. Tussen al die aanvragen zaten er, wat dacht u, ook een dik pak die de geleden schade schromelijk overdreven. (Men kon nooit weten of het niet lukte!). Van sommige landbouwers of handelaars die na de oorlog ineens fors uitbreidden, werd dan wel eens gefluisterd, al dan niet terecht, dat ze rijk geworden waren dankzij die oorlogsschade.

Geldwezen en economie

Aan de monetaire stabiliteit die kenmerkend was voor de periode vóór 1914, maakte de Eerste Wereldoorlog een einde. Toen de oorlog onafwendbaar leek, daalde het vertrouwen in de bankbiljetten met een sneltreinvaart. Voor de banken vormden zich lange rijen wachtden; ieder wilde zijn papiergeld omwisselen in goud of desnoods in zilver. Om het faillissement van de banken te voorkomen en kapitaalvlucht naar het buitenland tegen te gaan, schortten de nationale regeringen de onbeperkte inwisselbaarheid van bankbiljetten in goud op.

Bij het naderen van de oorlog begon de bevolking zodanig veel op te potten, dat zelfs de

nikkelstukken, waarvan een deel bestemd was voor Belgisch Congo, uit de omloop verdwenen.

In de gespannen vooroorlogse sfeer had de Nationale Bank niet stilgezeten. Vanaf 1912 had ze een biljet van 5 fr. op stapel gezet, om het in geval van oorlog in circulatie te brengen. Daarmee wou ze ook wisselkoersverlies op de zilverstukken voorkomen en in de omloop van kleine waarden voorzien.

In 1914 werd de muntslag tijdelijk stopgezet. Bij gebrek aan geldstukken werden bankbiljetten met heel kleine waarden uitgegeven en in 1915, op verzoek van de Nationale Bank, ook zinken pasmunt. Zink werd niet in de oorlogsindustrie gebruikt.

Vanaf de maand juli 1914 verdrong het publiek zich voor de loketten van de Nationale Bank om de biljetten tegen zilveren munten om te wisselen. Op 3 augustus werd de gedwongen koers ingesteld. In de loop van dezelfde maand werden de biljetten en de clichés, evenals de metaalvoorraad van de Nationale Bank eerst naar Antwerpen en vervolgens naar Londen geëvacueerd. Op 27 augustus gaf de Nationale Bank een biljettenreeks uit, die de naam «rekeningen-courant» kreeg. Deze was voornamelijk bestemd voor de uitkering van de tegoeden van de rekeninghouders en van door de Nationale Bank toegestane kredieten. Behalve coupures van 1.000, 100 en 20 fr., omvatte ze ook kleine waarden van 2 en 1 fr. Met deze laatste hoopte men het tekort aan muntstukken, dat als gevolg van de oppotting en het stilvallen van de Munt was ontstaan, te kunnen wegwerken. Op de drie grootste waarden prijkt voor het eerst op een Belgisch bankbiljet het portret van een vorst van onze dynastie, nl. Leopold I. Dit is ongetwijfeld een uiting van vaderlandsliefde in deze eerste oorlogsmaanden.

De evacuatie van de kasvoorraad en het drukmateriaal van de Nationale Bank bracht de bezetter ertoe het land zelf van betaalmiddelen te voorzien. Hij legde het gebruik van Reichsmarken op, die vanaf oktober 1914 in de omloop verschenen.

De bezetter legde het gebruik op van reichsmarken, die vanaf oktober 1914 in de omloop kwamen. Wegens het halsstarrig weigeren van de regering om de waarden van de Bank terug te brengen, ontnam de bezetter de Bank haar uitgiftevoorzicht en richtte zelf een emissiedepartement op, waarvan de biljetten vanaf 1915 bij de Nationale Bank werden gedrukt.

Vanaf 1914 legde de bezetter het gebruik van Reichsmarken op, zowel biljetten als munten en werd de waarde van één Mark vastgelegd op ten minste 1,25 BEF. Hun overwaardering (1,25 fr. i.p.v. 1,2345 fr.) werkte de omloop ervan in de hand. Hun ongecontroleerde hoe-

veelheid droeg bij tot de hollende inflatie waarmee België na de oorlog opgezadeld zat.

Werd er betaald in Belgisch geld?

Ja, maar de Duitsers pasten nog iets anders toe: de Duitse Mark stond ongeveer gelijk de Belgische frank (in 1914). Maar ze maakten van één mark toch 1,25 frank. Ze hadden hun mark "sterker" gezet. Daarmee verloren we altijd, want als ge dan zelf een varken of een rund moest gaan kopen moest ge meer betalen. Daarbij, van zodra de Duitsers hier waren, was er geen sprake meer van Belgisch geld. ...

De Belgische bankbiljetten konden nog gebruikt worden, maar de Nationale Bank werd het recht ontzegd op het uitgeven van bankbiljetten. In de plaats kreeg de Société Générale dit recht. Natuurlijk werden er ook maatregelen uitgevaardigd op financieel gebied tegenover de vijandelijke staten. Zo werden betalingen naar Groot-Brittannië en Ierland of Britse kolonies en Britse buitenlandse bezittingen, naar Frankrijk of de Franse kolonies en landen onder Franse beschermheerschap verboden. Later werd dit lijstje aangevuld met Rusland en Finland. Ook werden rekeningen onder dwangbeheer geplaatst van aandeelhouders van ondernemingen die uit vijandelijk land geleid of bewaakt werden.

Niet enkel de Duitsers zorgden voor de economische malaise en de ontwaarding van de Belgische munt, het werd ook in de hand gewerkt door de bevolking zelf. De vluchtelingen en grensbewoners deponeerden hun geld in Nederlandse banken uit schrik dat het anders in Duitse handen zou terecht komen.

Het totaal van die liquiditeiten en vooral de overmatige hoeveelheid Reichsmarken liggen aan de oorsprong van de inflatie en de eerste oorlogse crisis. Het emissiedepartement van de Société Générale werd op 20 november 1918 opgedoekt, maar het biljet van 2 fr. werd nog tot in het begin van 1919 uitgegeven en dat van 1 fr. tot in 1920.

Na de wapenstilstand bereikte de inflatie een alarmerend peil. De Staat nam de verplichting op zich de Reichsmarken in te wisselen tegen de koers van 1,25 fr. De overvloed aan liquiditeiten in een periode van lage productie en grote vraag naar goederen, de terugbetaling van de oorlogsschuld en de omvangrijke handelsschuld deden de interne en externe waarde van de Belgische frank afbrokkelen.

Noodgeld

Tijdens de oorlogsperiode heerste overal geldtekort. De deposito's waren door het bankmoratorium geblokkeerd. Daarom namen een 630-tal gemeentebesturen hun toevlucht tot de uitgifte van noodbiljetten (noodgeld). Ook

steuncomités, als het Nationaal Hulp- en Voedingscomité, en zelfs fabrieken (om de lonen te kunnen uitbetalen) gaven dergelijk noodgeld uit. Vaak werd de waarde op deze bankjes niet eens in franken of centiemen uitgedrukt, maar in "aankoopbons", goed voor "250 gram wit brood" of "3 rantsoenen brood". De bons konden enkel in de eigen gemeente gebruikt worden en waren makkelijk na te maken.

Op de gemeenteraad van Opwijk van 29 april 1918 werd, in een bijkomend agendapunt, gesproken over de mogelijkheid om eigen kasbons, dus gemeentelijk "noodgeld" uit te geven.

Zitting van den 29 April 1918

...

Sprekende daarna over de moeilijkheden der betalingen, uit oorzaak van het tekort aan pasgeld, wordt er eenpariglijk beslist van aan de Hoogere overheid de toelating te vragen om 5000 kasbons van 50 centiemen te mogen doen vervaardigen en vervolgens uitgeven. Het bedrag dezer bons, alleenlijk gangbaar in de gemeente Opwijk, zoude gelicht worden op de gemeentekas en uitbetaalbaar zijn, den 1 Juli 1919.

Wellicht door het nabije einde van de oorlog werd dit plan blijkbaar niet uitgevoerd. In sommige buurgemeenten werd wel noodgeld gedrukt, in elk geval in Lebbeke.

Bezetterstijd

De Duitsers drongen bezet België de Duitse tijd op. Aanplakbiljetten kondigden begin november 1914 aan dat de klok in België een uur vooruit gezet werd, op de normale "Centraal-Europese tijd". *L'heure boche* werd door de bevolking echter niet aanvaard en men hield hardnekkig vast aan het Belgische uur. Om energie te besparen voerde de bezettende macht in de zomer van 1916 ook nog eens de zomertijd in. Bezetterstijd en Belgische tijd scheelden nu maar liefst twee uur.

Deze ambigue situatie werd enigzins rechtgetrokken toen bekend geraakte dat de Franse regering (en dus waarschijnlijk ook de Belgische regering in Le Havre) eveneens op de zomertijd was overgegaan, zodat ook de meest rechtgeaarde patriot met gerust hart de klok een uur kon vooruitzetten, op de "vaderlandse tijd" (die nog steeds één uur achteruitliep op de Duitse tijd).

Op 20 november 1916 maakte de Duitse overheid bekend dat vanaf 21 november alle openbare instellingen, hotels, winkels, restaurants, schouwburgen en bioscopen in Brussel om half

8 uur 's avonds (Belgische tijd) gesloten moesten worden. Niemand, behalve Duitsers en burgers van neutrale landen of van geallieerden van Duitsland, mocht op straat lopen zonder toestemming van de *Kommandantur*. Het leven in de hoofdstad werd elke dag een beetje moeilijker en somberder.

Midden december 1916 werd het verplichte sluitingsuur in Brussel weer opgeheven, maar toen in 1917 in het Etappegebied de avondklok ingesteld werd, werd in één moeite door heel België verplicht te verduisteren. De mensen zaten van in de vroege vooravond in hun huizen opgesloten, een toestand die door de schaarste aan kolen, kranten en koffie en door het gebrek aan nieuws van familieleden en vrienden aan het front, aanzette tot piekeren en bijdroeg tot een sfeer van algehele ontmoediging.

Nazicht op leegstaande huizen

Vermoedelijk met het oog op bijkomende in-kwartiering van Duitse soldaten, vroeg de bezetter regelmatig inlichtingen betreffende eventueel leegstaande huizen in de gemeente. Het gemeentebestuur antwoordde steeds wijselijk dat er geen waren en dat er zelfs reeds een zekere woningnood bestond.

Opeising van alles en nog wat

In de *Geschiedenis van Opwijk*, pag. 227-228 schrijft Jan Lindemans hierover:

Dan is er de lange reeks verordeningen ter beperking van de vrijheid, verscherping van toezicht, vele plagerijen zonder eenig militair nut, opeisingen van alle slag: eerst moeten de duiven het ontgelden (winter 1914), dan volgen de notelaars, het sieraad der Brabantische hofsteden (winter 1914-1915 en 1915-1916);

— einde Maart [1915] krijgt de gemeente haar eerste geldboete, 300 mark omdat een gaatje geboord werd in een telegraafpaal: de Duitschers beweerden dat het een aanslag was op hun verbindingslijnen, met een dynamietpatroon zou iemand den paal willen doen springen hebben (wanneer zeker niemand in de geheele gemeente ooit een dynamietpatroon aangeraakt had!); bovendien moesten, per beurten van twee uur, twee man gekozen onder de voornaamste ingezetenen de wacht

gaan staan bij den bewusten paal; — in April [1915] volgde het verbod nog met een fiets op de straat te verschijnen; — in den Zomer [1915] kwam de opeiseling van den graan- en aardappeloogst, en dit ook nog in de volgende jaren; — in Augustus [1915] werden de spoorwagarbeiders opgeëischt om aan de baan te werken, wat voor gevolg had dat onderpastoor Van Gestel aangehouden werd en tot drie maand gevangenis veroordeeld, omdat hij de mannen afgeraden had op den Duitschen dwangmaatregel in te gaan; — op 23 Augustus 1916 had een groote razzia plaats onder de beste werkpaarden, vooral de kleinere boeren werden hard getroffen;

... — einde Maart 1917 vinden de Duitschers er weer wat nieuws op, er is geld noodig en met de gemeente in de boet te slaan kan men een ledige kas weer wat vullen; het regent alom geldboeten; is er geen aanleiding toe te vinden, dan kan men zelf wel een strafbaar vergrijp ineensteken: alzo vernemen de verbaasde Opwijkenaars dat op 11 Maart een rail van den spoorweg losgevezen werd (natuurlijk hadden de Duitschers dat zelf gedaan!); dat was een goed voorwendsel om de gemeente een boete van 10.000 fr. op te leggen; — vermelden we ten slotte nog, in 't najaar 1917, de opeiselingen van tabak, wol en koper.

N° 961 Bons van opeiselingen
Opwijk, 23 April 1915.
Mijnheer de Burgemeester,
Als gevolg van uwen bief van den 26 Februari laatstleden, heb ik de eer UE. voor zooveel mogelijk hieronder te doen kennen, het bedrag in franken der bons van opeiselingen gedaan door de Duitse troepen in onze gemeente.

1° Gansch goede bons	11739,18 frs.
2° Twijfelachtige bons	1235,90 frs.
3° Gansch slechte bons	106,10 frs.

Verscheidene opeiselingen zijn gedaan zonder bons.
De Heere kantonale Burgemeester te Assche.

N° 1181 Opeiseling van gemeentegelden
Opwijk, 2 April 1916.
Mijnheer de Zivilkommisar,
In antwoord op uw geëerd schrijven van 29 Meert, nr. 646.2, hebben wij de eer Ued. te melden dat er bij het begin van den oorlog in onze gemeente door Duitse troepenaanvoerders geene gemeentegelden in beslag genomen zijn.
Aan Mijnheer de Zivilkommisar beim Kaiserl. Kreischef, Brussel.

N° 1193 Opwijk, 12 April 1916.
Mijnheer de Zivilkommisar,
Heden ontving ik het bezoek van drij landbouwers dezer gemeente, Haverals Wed. Jozef, Robberecht Louis en Meersman Benoit, allen van Opwijk-Mansteen, die mij elk een opeischingsbriefje toonden van wege het "Landst. Inf. Batl. Crefeld." Volgens deze briefjes zijn er bij Haverals Wed. Jozef 700 kg aardappels in beslag genomen, bij Robberecht Louis 800 kg en bij Meersman Benoit 700 kg.
Naar zij mij verklaarden zijn zij hiervoor gisteren bij U geweest en heeft Ued. gezegd dat zij zich voor deze zaak tot mij moesten wenden.
Daarop ben ik zelf hunnen voorraad ten huize doen gaan nazien, en heb bestatigd:
1e bij Haverals Wed. Jozef ongeveer 875 kilos
Dit huisgezin heeft noodig:
Als gebruik voor 4 personen boven de 7 jaar, gedurende 2 maanden en 18 dagen 93 kilos
Als voedsel voor 2 zwijnen 468 kilos
Als plantgoed voor 30 aren 480 kilos
Totaal 1041 kilos
Dus heeft dit huisgezin te kort 1041 - 875 = 166 kilos
2e bij Robberecht Louis ongeveer 700 kilos
Hij heeft noodig:
Als gebruik voor 6 personen boven de 7 jaar 140 kilos
Als voedsel voor 1 zwijn 234 kilos
Als plantgoed voor 23 aren 368 kilos
Totaal 742 kilos
Dus heeft hij te kort 742 - 700 = 42 kilos
3e bij Meersman Benoit ongeveer 525 kilos
Hij heeft noodig:
Als gebruik voor 6 personen boven de 7 jaar 140 kilos
Als voedsel voor 1 zwijn 234 kilos
Als plantgoed voor 10 aren 160 kilos
Totaal 534 kilos
Dus heeft hij te kort 534 - 524 = 9 kilos
Ik verklaar hierbij dat ik et onderzoek gedaan heb in alle oprechtheid.
Aan Mijnheer de Zivilkommisar beim Kaiserl. Kreischef, Brussel.

N° 1194
Aanslagen van aardappelen
Opwijk, 13 April 1916
Mijnheer de Zivilkommisar,
In vervolg op mijnen brief van gisteren, nr. 1193, heb ik de eer Ued. te melden dat er bij den landbouwer Verdoodt Petrus, van Opwijk-Mansteen, 1100 kilos aardappels opgeëischt zijn:
Bij het onderzoek zijn er bij hem gevonden 1550 kilos.
Hij heeft noodig:
Als gebruik voor 8 personen boven de 7 jaar, gedurende 75 dagen 180 kilos
Als voedsel voor 2 zwijnen 450 kilos
Als plantgoed voor 66 ½ aren 1064 kilos
Totaal 1739 kilos

Dus heeft hij te kort 1739 – 1550 = 189 kilos
Aan Mijnheer de Zivilkommissar beim Kaiserl.
Kreischef, Brussel.

N° 1416 Opwijck, 6 October 1916.
Heer Keizerlijke Kreischef, Brussel

Ik ontvang zoeven het bericht dat de aanvraag tot het bekomen van een rijwieltoelating geweigerd is aan den heer August Van Mulders, hulpsecretaris mijner gemeente en aan en heer Petrus De Block schepene van openbare werken. Ik neem de vrijheid Ued. te doen opmerken dat onze gemeente zeer uitgestrekt is en 15 gehuchten telt. De heer August Van Mulders is gelast met alde optellingen en voorraadopgaven die vanwege de Duitsche overheid bevolen worden. Hij kan dit alles onmogelijk doen zonder gedurig het rijwiel te gebruiken.

De heer Petrus De Block doet het nazicht der gemeentewerken die in de gansche gemeente door werklozen uitgevoerd worden. Hij is ook verplicht van dagelijks met het rijwiel te rijden. Ik ben dus zoo vrij Ued. te vagen om deze beide heren eene rijwieltoelating te willen geven. De burgemeester (get.) B. De Smedt.

N° 142 Owijck, 15 Februari 1917.
Heer Keizerlijke Kreischef,

Antwoord op uw schrijven van 7 Februari, nummer 2306/v.
Het paard van den brouwer De Roy Frans is reeds opgeëischt door de Duitsche overheid. N° 1473 Paardenlijst 13 Augusti 1918.
Mijnheer de Kreischef,
Gevolg op uwe bekendmaking van 1 Juni, nr. 29076.z.

De landbouwer Frans Van Crombrugge onzer gemeente, bezit twee veulens die in den paardenlijst der gemeente nog niet ingeschreven zijn. Een der veulens is een bruin merrie, 8 maand. Het ander veulen is een bruin merrie, 9 maand.

N° 1997 Paardenlijst Opwijck, 22 Oogst 1918.
Mijnheer de Kreischef,

Het paard van Alfons Mostinckx, nummer 175 der paardenlijst onzer gemeente, is wegens ziekte afge maakt. Beschrijvng van het paard: grijs, merrie, 3 jaar.
Gelief het dus uit onze paardenlijst te schrappen.

Vanaf de winter 1914 moesten de duiven geslacht worden. De Duitsers vreesden spionage bij middel van de gevleugelde vrienden. Duivenspel was verboden. Alle "verloren" duiven moesten aangegeven worden. Na de oorlog was het voor de duivenmelkers weer van nul

beginnen. Wij lezen hierover één en ander in de Opwijkse gemeentelijke uitgaande correspondentie:

N° 13 Duiven Opwijck, 30 Juli 1916.
Mijnheer de Kreischef,

Als gevolg op de verordening van den heer Generaal-Gouverneur van 22 Juni over en houden van duiven, zenden wij U hierbij de lijst der in onze gemeente aangeschafte en verkochte duivenvoetringen.

De lijst is niet volledig, aangezien verscheidene personen van de door hen aangeschafte en verkochte voetringen geene rekening gehouden hebben. Bij deze personen hebben wij dus de gevraagde inlichtingen niet bekomen.

N° 20 Verloren duiven

Opwijck den 5 December 1916.

Mijnheer de Keizerlijke Kreischef,

Als gevolg van de verordening van den 22 Juni 1916, van den Heer Gouverneur Generaal, heb ik de eer U te laten weten, dat ons de volgende aangiften gedaan zijn van duiven die uit hun hok zijn weggebleten.

Lauweriers Louis Weyenberg N° 98 1915
Opwijck zwart-geschelpt

De Boodt Petrus Eexken N° 136 1913 id. vos
Mergan Jozef Broekstraat N° 1466 1913 id. blauw

De Nil Adolf Droeshout N° 40161 1912 België
blauw-geschelpt

De Coninck Petrus id. N° 265 1916 Merchtem
blauw

De Coninck Petrus N° 24 id. Opwijck
geschelpt-witpen

De Brandt Joannes id. N° 592 1916 blauw
1915 en N° 377 1916 grijs

Leemans Petrus Neerveldstr. N° 771 1916
blauw geschelpt en N° 778 1916 blauw
geschelpt

Leunis Edward Neerveldstr. N° 674 1916
gesteken

en N° 378 1916 blauw

en N° 731 1916 blauw

en N° 139 1916 gesteken.

Den Heere Keizerlijken Kreischef Brussel

Het postverkeer

- zie hoofdstuk Soldatenbrieven.

Gevaar voor opeising van de kerkklokken

Op 15 november 1915 stuurde deken F. Leyten van Asse een gestencilde brief aan alle pas-

toors van zijn dekenij, waartoe ook Sint-Paulus Opwijk behoorde.

In Ternat, Sint-Katharina-Lombeek en Essene waren er Duitse officieren komen onderzoeken hoeveel klokken er in de kerktoren hingen en hoeveel ze wogen. In geval van nood (sic) zouden ze de klokken in bezit nemen want -beweerden zij- ze waren eigendom van de gemeente.

Deken Leyten vroeg in zijn brief aan de pastoors om eensgezind weerwerk te bieden. Als de Duitse officieren inlichtingen kwamen vragen moesten de pastoors onmiddellijk klacht indienen bij de kardinaal omdat de meeste klokken geen eigendom waren van de gemeente maar wel van de kerk. Dit was het geval zowel voor de kerkklokken, die de kerk bezat voor het Concordaat van 1802 als voor die later aangekocht werden door de kerkfabriek of die door particulieren aan de kerk geschonken werden.

De klokken van Sint-Paulus Opwijk die in 1870 te Leuven gegoten waren door Severinus Van Aerschot bleven in de eerste wereldoorlog gespaard.

Bemoeienissen en toezicht allerlei

N° 943 Openbare volksboekery
Opwijk, den 30 Maart 1915.

Mijnheer de Voorzitter,
Als gevolg van uwen brief van den 25 der maand Meert n° 8501 4e Dom., hebben wij de eer de hierbijgevoegde statistiek, behoorlijk ingevuld, te laten geworden, aangaande de openbare volksboekery onzer gemeente.

Den Heer Voorzitter van het Burgerlijk Duitsch Bestuur der Provincie Brabant te Brussel.

N° 1141 Boomen Opwijk, den 29 Sept. 1915
Mijnheer de Kommandant

Ik heb de eer U.E. te laten weten dat er in onze gemeente ongeveer 2075 canadaboomen en 7 populierenboomen staan, hebbende 50 centimeters doorsnede. Waarvan 200 in bosschen, 175 aan banen, 1707 aan land, water en weiden. Al deze boomen zijn de eigendom van privaten. De gemeente bezit geene boomen. Er staan in de gemeente geen canadas noch populieren van den Staat.

Den Heere Kommandant van de 3e Kom. Landsturm infanterie ... Crefeld VII Opwijk

N° 1078. Nijverheidsondernemingen.

Opwijk, den 4 December 1915.

Mijnheer de Zivilkommissar,

Als gevolg aan uwen brief van de 27 November laatstleden, Tageb. N° 8055/III, heb ik de eer U.E. te laten weten:

1°) a) Dat er in onze gemeente eene Nijverheidsonderneming, firma Vanbreuze en Cie, bestaat gelegen in den bochtstraat, in dewelke het werk tijdelijk opgeschort geweest is en nu gedeeltelijk hernomen is.
b) Dat er in onze gemeente eene Nijverheidsonderneming bestaat, firma Cornelis Louis, gelegen in de Mansteenstraat, in dewelke het werk tijdelijk opgeschort geweest is en nu gedeeltelijk hernomen is. (1)
2°) Er bestaan in onze gemeente geene nijverheidsondernemingen, in dewelke het werk gedeeltelijk stil gelegen heeft en nu geheel hernomen is.
3°) Er bestaan ook geene Nijverheidsondernemingen die vroeger volledig werkten en nu geheel of gedeeltelijk stil liggen.

Den Heere Zivilkommissar beim Kaiserl. Kreischef Brussel.

N° 189 Opwijk, 8 Meert 1917.

Mijnheer de Zivilkommissar,

Gevolg op de verordening van den heer Generaal-Gouverneur van 10 Februari 1917, nummer 579.

Er zijn deze maand geen bewerkt vlas, stroovlas of klodden (2) aangegeven.

N° 247 Opwijk, 23 April 1917.

Mijnheer de Kreischef,

Als gevolg op den brief der Kommandantur van Merchtem van 22 April 1917, melden wij Ued. dat er in onze gemeente geen voetbal- of andere sportverenigingen bestaan.

N° 900 Gezondheidspolitie
Opwijk, den 13 December 1917.

Mijnheer de Voorzitter,

Als gevolg van uw brief van den 23 November laatstleden, nr. 55565, 3e afdeeling, hebben wij de eer de hierbijgaande lijst, behoorlijk ingevuld te laten geworden, aangaande de personen die de toelating ontvangen hebben om de geneeskunst in onze gemeente uit te oefenen:

De Smedt Benoit, Leuven 24 Dec. 1879 (n° 81)

Wynants Jozef, Leuven 1 Maart 1887 (n° 233)

Markey Emiel, Leuven 25 Juli 1910 (n° 83)

Vereertbrugghen Jozef, Brussel 26 Juli 1902 (n° 252).

N° 894 Opwijk, 18 December 1917.

Mr de Zivilkommissar,

Gevolg op uw schrijven van 1 December, nr. 1.

Wij hebben der eer U e melden dat het houden van openbare vermakelijkheden (danspartijen) in onze gemeente verboden is. Enkel binst de dagen der ker-

mis wordt het houden van danspartijen geoorloofd, doch dit moet iedermaal aangevraagd worden, en goedgekeurd door het schepencollege. Deze besluiten zijn genomen door onzen gemeenteraad in zijne zitting van 9 November 1906 en 30 Mei 1907.

N° 906 Gezondheidspolitie

Opwijck, den 21 December 1917.

Mijnheer de Voorzitter,

In antwoord op uwen brief van den 17 December laatstleden n° 55565, 3e afdeling, hebben wij de eer de lijst der personen die gerechtigd zijn in onze gemeente een der vakken van geneeskunst uit te oefenen, U reeds sedert eenige dagen door brief n° 900, is toegezonden geweest.

Terzelve tijd, laten wij U weten, dat door mislag de Heer Markey Emiel, geneesheer in heel- en vroedkunde, wonende in deze gemeente, Statiestraat n° 83, diploma Leuven 25 Juli 1910, op deze lijst niet is gebracht.

De Heer Voorzitter van het Burgerlijk Bestuur te Brussel.

N° 929

Opwijck, 28 December 1917.

Aan de Kommandantur Ternath,

Gelief hierbij een aanvraag te vinden vanwege de zondagschool der gemeente, om een schoolfeest te geven op aanstaande 7 Januar

N° 1073

Gasthuizen Opwijck, 20 Februari 1918.

Mijnheer de Zivilkommissar,

Gevolg op uw schrijven van 12 Februari, nr. 25A56.z.

1. Er bestaat in de gemeente geen gasthuis. Er is enkel een gesticht voor ouderlingen en weezen.

2. Er zijn tegenwoordig in dit gesticht 60 ouderlingen en kinderen, waaronder twee teringlijders.

3. In dit gesticht kunnen geene zieken meer ondergebracht worden, aangezien alle plaatsen volzet zijn, vooral sedert de aankomst van fransche vluchtelingen.

4. Er bestaan verder geene gebouwen in de gemeente die als ziekenhuis kunnen ingericht worden. Alle gebouwen zijn ingenomen door de vluchtelingen.

Nr. 255

Maxenzele, 18 Februari '18

Krankenhuizen

Mijnheer de Zivilkommissar, Koningsplein te Brussel

In antwoord op uwen brief van 12 Februari 1918

Tageb. n° 25156-Z heb ik de eer Ued te laten weten dat er in onze kleine en arme gemeente geene krankenhuizen bestaan, noch gebouwen die tot zelfde doel kunnen ingericht worden.

De d.d. Burgemeester

Waren de Duitsers op zoek naar een gebouw voor een Duits legerhospitaal verder van het front?

N° 1170

Danspartijen

Opwijck, 27 Meert 1918.

Mijnheer de Zivilkommissar,

Als gevolg op uw schrijven van 1 December, zenden wij U hierbij eene aanvraag tot het openen van eene danszaal. Het schepencollegie is van oordeel dat deze aanvraag moet verworpen worden,

1° omdat er geene zaal bestaat,

2° omdat de inrichting van danspartijen aanleiding geeft tot kansspelen, verkwistingen, vechtpartijen en andere buitensporigheden, die altijd, en bijzonderlijk in deze omstandigheden moeten streng beteugeld worden,

3° omdat het politiereglement onzer gemeente het inrichten van danspartijen buiten de kermisdagen verbiedt.

N° 66

28 Sept. 1918.

Aan de Kommandantur Assche,

Aangezien onze veldwachter Jan Hermus dagelijks naar de Kommandantur Assche moet gaan en onze gemeente twee uren van Assche verwijderd is, nemen wij de vrijheid U te verzoeken hem een reispas te willen geven om per rijwiel van Opwijck naar Assche te rijden.

N° 78

30 September 1918.

Aan de Kommandantur Assche,

Als gevolg op nummer 23 van uwen omzendbrief van 25.9.18, melden wij U dat wij een rijwiel ter beschikking hebben zonder banden. Banden hebben wij ons niet kunnen aanschaffen aangezien zij reeds moesten ingeleverd worden. Gelief ons te laten weten of wij dat rijwiel morgen moeten inleveren.

(get.) B. De Smedt.

- (1) Vellekensfabriek op Spindershof, op Mansteen aan de beek (oud hof Vereertbrugghen).
- (2) Klodden: vleesafval?

De pers onder de bezetting

Bij het uitbreken van de oorlog stelde de Belgische overheid al in september 1914 de censuur in om te vermijden dat de invallers inlichtingen zouden krijgen over troepenbewegingen. In de dagbladen waren er dan ook veel blanco ruimten te vinden. Op *De Belgische Standaard* na, verschenen alle Belgische dagbladen achter het front. Onze mensen bleven dus voor een groot gedeelte gedurende meer dan vier jaar verstoken van objectief nieuws langs de geschreven pers.

Uiteraard verschenen wel Duitse (propaganda) bladen en ook wel enige sluikpers, o.a. *La Libre*

Belgique, La Patrie, L'Ame Belge, De Vlaamse Leeuw, Le Flambeau en L'Autre Cloche.

Diverse besluiten van de gemeenteraden in verband met de oorlogsomstandigheden en hun nawerking

Opwijk

Zitting van den 27 oktober 1914 (1)

Sprekende over de betaling der vergoeding toegekend aan de bloedverwanten der soldaten onder de wapens, maakt de heer Voorzitter kenbaar, welke sommen er hieraan reeds zijn uitgegeven. Deze beloopt tot omtrent 9000 franken. Hij zegt dat deze betalingen reeds drie weken opgeschort zijn, bij gebrek aan fondsen.

Na verdere bespreking wordt er desaan gaande beslist van een oproep te doen aan eenige bijzonderen, om hiervoor geld in leening te bekomen, teneinde bedoelde betaling nog te kunnen voortzetten aan de meest noodlijdenden en in bijzonder aan de vrouwen met kinderen wiens echtgenooten onder de wapens zijn. Er wordt dan ook nog eene Commissie aangesteld om de hier-toebetrekkelijke lijsten te herzien en de personen aan te duiden aan dewelken de vergelding voor het oogenblik nog zoude betaald worden. Deze Commissie is samengesteld uit de heeren Petrus De Block, Jozef Wynants, Jozef Van Malderen, en Adolf Heyvaert.

Sprekende daarna nog over de voeding der inwoners, wordt er beslist voort te gaan met aan de landbouwers graan te eischen voor de bakkers, ten einde de voeding der bevolking te verzekeren. Aangezien de landbouwers reclameeren over den prijs der tarwe, wordt deze van 21 op 24 franken gebracht.

Sprekende vervolgens nog over het sluiten der herbergen, het verkoop van alchool en rooverij van hout en veldvruchten, worden dienaangaande met eenparige stemmen de volgende beslissingen genomen.

1° De herbergen zullen alle dagen moeten gesloten zijn, om 8 ure 's avonds.

2° Het verkoop van sterke dranken is verboden.

3° Alle rooverij van hout en veldvruchten zal opgespoord en streng vervolgd worden.

Deze beslissingen zullen aan de inwoners bij middel van affichen kenbaar gemaakt worden.

Zitting van den 4 November 1914

De heer Voorzitter maakt aan den Raad kenbaar dat hij vernomen heeft dat de Maatschappij van het Gemeentekrediet aan de gemeentebesturen gedurende den oorlog buitengewone leeningen

doet. Na bespreking wordt er eenpariglijk beslist van bij voornoemde Maatschappij leeningen aan te gaan, ten einde de buitengewone uitgaven te kunnen dekken, die door den oorlog worden te weeg gebracht en men neemt desaan gaande de volgende beraadslaging.

De Gemeenteraad,

Gezien de noodzakelijkheid waarin de gemeente zich bevindt van te voorzien in de buitengewone uitgaven door den oorlog te weeg gebracht.

Verklaart aan het Schepencollege de toelating te geven van aan de Maatschappij van het Gemeentekrediet te ontleenen, de noodige sommen voor de betaling van:

1e de jaarwedden en dagloon van de bedienden en werklieden van het gemeentebestuur.

2e de militaire vergelding van de familiën der soldaten.

3e de noodige sommen voor de voeding der inwoners.

4e de toelagen aan het Weldadigheidsbureel.

5e de hulpsommen aan de vrijwillige werkeloozen. Deze leeningen zullen aangegaan worden naar mate de noodzakelijkheden voorkomen en gedurende den tijd van den oorlog. Het bedrag van den intrest zal vastgesteld worden door den Bestuurraad der Maatschappij en onder voorbehoud der goedkeuring van den heer Minister van Geldwezen. Deze intrest zal per halfjaar betaald worden.

De tegenwoordige beraadslaging zal onderworpen worden aan de goedkeuring der hoogere overheid, gelijkvormig de wet van 4 Augusti 1914.

Na bespreking wordt er met eenparige stemmen vastgesteld, van op aanstaanden maandag de lessen in al de scholen te hervatten.

Zitting van 16 November 1914

De heer Burgemeester geeft verders nog uitleg over de voetstappen die hij gedaan heeft voor het bekomen van levensmiddelen voor de inwoners. De dienaangaande verschillende prijzen worden ook besproken. Het schepencollege wordt vervolgens ook gelast met het regelen van het vervoer.

Zitting van 13 april 1915

De Raad neemt vervolgens kennis van een brief van dankbetuigingen, dewelke het Schepencollege in den naam van het gemeentebestuur aan den heer Minister van Amerika gestuurd heeft, en opgesteld als volgt:

*Aan Zijne Excellentie den Minister der Verenigde Staten van Amerika te Brussel
Opwijk, den 25 Februari 1915*

Mijnheer de Minister,

In den naam van den gemeenteraad en van gansch de Opwijkse bevolking, achten wij het eene volstrekte plicht U.E. onzen innigsten dank te uiten, voor al het goede dat het Amerikaansche Consulaat ons tot heden in deze droevige omstandigheden heeft bewezen. Wij

bedanken U.E. insgelijks voor al de milde giften die wij door de tusschenkomst van Amerika voor onze armen en voor de bewoners van afgebrande huizen hebben ontvangen.

Zonder uwe edelmoedige tusschenkomst hadde onze diepbeproefde bevolking nog grooter gebrek aan levensmiddelen, kleedingstukken en andere behoeften geleden.

Aanvaard, Mijnheer de Minister, met onze herhaalde dankbetuigingen de verzekering onzer eerbiedigste gevoelens.

De Burgemeester & schepenen.

De Raad neemt daarna ook nog kennis van het antwoord van den heer Minister van Amerika op voormelden brief, hetwelk luidt als volgt:

2292 American Legation, Brussels

Messieurs,

J'ai bien reçu votre lettre du 25 Février et vous remercie vivement, ainsi que la population de votre commune, des sentiments que vous avez exprimés à l'égard de l'Amérique et auxquels je suis très sensible.

Veillez agréer, Messieurs, l'assurance de ma considération la plus distinguée. (signature illisible)

Messieurs les Membres du Conseil Communal Opwijk.

Zitting van 7 Januari 1916

De heer Burgemeester maakt aan den Raad nog kenbaar, dat als gevolg aan het bevel der Duitsche overheid van door het Schepencollege eenen vertaler te benoemen voor het vertalen der duitsche briefwisselingen het College den heer August Van Mulders in deze hoedanigheid heeft aangesteld.

Zitting van den 30 Maart 1916

De Raad, gezien den brief van den heer Zivilkommissar beim Kaiserl. Kreischef Brussel, van den 11 Maart 1916, n° 342 Z, aangaande de verbruiksregeling der aardappelen, neemt desaangaande de volgende besluiten:

Het dagelijksch rantsoen aardappelen aan de behoeftigen toe te kennen wordt vastgesteld op 300 grammen en voor de kinderen onder de 7 jaar op 200 grammen. Aangezien de gemeentesoep in de gemeente niet is ingericht. Moet het rantsoen hiervoor niet verminderd worden.

Er bestaat in het steunkomitee onzer gemeente een stapel aardappelen, welke gratis zullen uitgedeeld worden, volgens bovenvermeld rantsoen, uitsluitelijk aan de noodlijdenden. De uitdeelingen zullen geschieden per veertien dagen en met aardappelkaarten die elk zal ontvangen. Aan degenen die van de uitdeelingen niet genieten zal er voortgegaan worden met geleibrieven af te leveren, voor de aankoop bij de voortbrengers. Voor de bemiddelde standen zal er op de geleibrieven enkel tegen 150 grammen per persoon en per dag toegestaan worden. Bij de aardappelendeelingen en

bij het afleveren van geleibrieven zal er nagezien worden of de betreffende persoon volgens de voorraadsopgave van 6e Maart, zelf geenen voorraad meer bezit.

Zitting van 24 Juni 1916

De gemeenteraad,

Gezien de brief van den heer Th. Janssens, Voorzitter van het provinciaal hulp- en voedingskomitee, aangaande de inrichting eener Samenwerkende-Maatschappij der gemeentemagazijnen van Brabant,

Gemachtigt het College van Burgemeester en Schepenen van in den naam der gemeente deel te nemen, aan de inrichting van de Samenwerkende-Maatschappij genaamd: De gemeentemagazijnen der Provincie Brabant, waarvan het ontwerp der statuten hieraan is gehecht; van 18 deelen in te schrijven bij bovenvermelde Maatschappij en van 5 ten honderd te storten op ieder van de deelen. Een kedit van 1000 franken is ten dien einde ingeschreven op de begrooting van 1916. Dit krediet zal gedekt worden door de gewone inkomsten der gemeente. De Raad benoemt de heeren De Block Pieter, schepen en De Smedt Frans, raadslid als afgevaardigden bij de eerste vergadering der in te richten samenwerkende maatschappij. Ingeval eene van deze leden aan eene vergadering zoude afwezig zijn, geeft deze aan den anderen volmacht om hem te vertegenwoordigen.

Zitting van 18 Juli 1916

De Raad, gezien den brief van den heer Voorzitter der provinciale oogst-commissie van Brabant, dagtekenende van den 9 Juli 1916, die de inrichting voorschrijft van eene lokale oogst-commissie in iedere gemeente, gaat na bespreking over tot de benoeming van de leden der vermelde Commissie, dewelke samengesteld wordt als volgt:

1. De Coster Emiel, schepen, dienstdoende als burgemeester
2. De Smedt Jozef en Vereertbrugghen Jan-Baptist, landbouwers, die meer dan 1 hectaren land bezitten; De Smedt Jozef behoort tot het lokaal Comité.
3. Van Mulders Jozef en Geeurickx Henri, landbouwers, die minder dan 1 hectaar land bezitten;
4. De Donder Jan-Baptist en Marievoet Jan, verbruikers.

Zitting van den 11 Augusti 1916

Sprekende over het in te richten gemeentemagazijn en de benoeming van den desaangaanden Bestuurder, wordt er hierover beslist, van den verkoop van het suiker en andere eetwaren dat er binnen eenige dagen zal gedaan worden, voorlopig nog te doen uitvoeren door het personeel van het lokaal komitee en van later hiervoor een definitief

personeel te benoemen onder toezicht van het gemeentebestuur.

De Raad neemt daarna kennis van eenen brief der Maatschappij "Vereeniging der Belgische steden en gemeenten" aangaande het opmaken van een plan bij de aanvragen tot bouwen of heropbouwen van huizen. Na bespreking wordt er met algemeene stemmen vastgesteld van deze quaestie nog eens nader te onderzoeken vooraleer desaangaande eene beslissing te nemen. Het ontwerp van voornoemde Maatschappij wordt nochtans in principie aangenomen voor het centrum van de gemeente.

Zitting van den 29 Augusti 1916

De Gemeenteraad, herzien zijne beraadslaging van den 26 Juni 1916, waardoor het College van Burgemeester en Schepenen gemachtigd wordt van in den naam der gemeente deel te nemen aan de inrichting van de Samenwerkende Maatschappij, genaamd "De gemeentemagazijnen der Provincie Brabant" van achttien deelen in te schrijven bij bovenvermelde Maatschappij en van 5 ten honderd te storten op ieder van deze deelen.

Gezien den brief van den Bestuursraad der Maatschappij, dagteekenende van 23 Oogst laatstleden, waarin deze aan het Gemeentebestuur laat weten dat onze gemeente zal aangenomen worden, als deelgenoot der Maatschappij, op voorwaarde dat zij negentien deelen van duizend franken inschrijft, in plaats van achttien en voor deze nieuwe inschrijving eene som van 50 franken stortte.

Besluit,

De Raad gemachtigt het College van Burgemeester en Schepenen bij de Samenwerkende Maatschappij "De gemeentemagazijnen der Provincie Brabant" negentien deelen van duizend franken in te schrijven in plaats van achttien en hiervoor eene bijgevoegde som van vijftig franken te storten, waardoor de gestorte som zal gebracht worden op 950 franken.

Een krediet van 1000 franken is ten dien einde ingeschreven op de begrooting van 1916.

Dit krediet zal gedekt worden door de gewone inkomsten van de gemeente.

Sprekende daarna over de benoeming van den Bestuurder en daar er voor het oogenblik geen goed geschikte persoon kan gevonden worden, wordt het Bestuur hiervan aan het Schepencollege toevertrouwd.

Er wordt verders nog eenige soorten van eetwaren aangeduid, de welke men aan de Samenwerkende Maatschappij der Gemeentemagazijnen zal aanvragen om voor de gemeente aangekocht te worden.

Men bespreekt daarna de aardappelquaestie. Er wordt desaangaande beslist van aanstaanden zondag te doen afkondigen dat de uitvoer van aardappelen uit de gemeente streng verboden is en dat er hierover eene bijzondere waakzaamheid zal uitgevoerd worden. Er zal ook nog een oproep gedaan worden aan de landbouwers die aardappelen zou-

den te missen hebben, van deze te verkoopen aan het Voedingskomiteit.

Zitting van den 6 Januari 1917

De Raad neemt daarna nog kennis van de brieven van den heer Zivilkommissar, beide dagteekenende van 1 December laatstleden n° 7019 Z en 6760 Z, waarin hij de gemeentebesturen aanzet, om raapkolen en wortelen aan te koopen voor de voeding der bevolking. Overwegende dat er in onze gemeente een tekort te voorzien is van aardappelen, wordt er desaangaande beslist, van de heer Zivilkommissar te verzoeken, van voor de voeding der bevolking op rekening der gemeente 28.000 kilogrammen raapkolen en 2000 kilogrammen geele wortelen te willen doen afzenden.

Zitting van den 17 Januari 1917

De Raad neemt vervolgens kennis van de verordening van den heer Gouverneur-generaal in België van den 21 Juli 1916, waardoor het gemeentebestuur opgelegd wordt, een kosteloos geneeskundig toezicht der lagere scholen in te richten. Na bespreking wordt er overgegaan tot de stemming. De heer Benoit De Smedt, Burgemeester, en Jozef Wynants, raadslid, geneesheeren der gemeente, verlaten de raadzaal. De heer Frans De Smedt stelt voor van deze inrichting nu nog niet te stemmen en dit tot later uit te stellen. Deze voorstel wordt met algemeene stemmen door de nog tegenwoordige leden aangenomen, en de benoeming der geneesheer voor de bedoelde inrichting wordt tot later verschoven.

Sprekende daarna nog over het aangaan van leeningen bij de Raifeissenkassen of bij de Maatschappij van het Gemeentekrediet, wordt er met eenparige stemmen beslist, van eene leening van veertig duizend franken aan 4 ten honderd 's jaars aan te gaan bij de Raifeissenkassen, welke som door deze laatste Maatschappij reeds gedeeltelijk verschoten is, voor oorlogskosten, toelagen aan het voedingskomiteit en aan het werk der kindermelk, betalingen van jaarwedden, enz.

Zitting van den 4 April 1917

De Raad, sprekende over de inrichting van het geneeskundig toezicht der lagere scholen.

Gezien de groote kosten die deze inrichting aan de gemeente zal veroorzaken.

Overwegende de gemeente tengevolge van de huidige omstandigheden de noodige geldmiddelen niet bezit om de kosten van bedoelde inrichting te dekken.

Beslist, aan de Hoogere Overheid de toelating te vragen om inrichting van het geneeskundig toezicht der lagere scholen voor een jaar te mogen uitstellen.

Zitting van den 11 October 1917

Sprekende daarna over het aangaan eener leening, wordt er met zeven stemmen tegen twee beslist van eene leening van vijftig duizend franken aan te gaan bij de Raiffeisenkassen, welke som som door deze Maatschappij reeds gedeeltelijk verschoten is voor oorlogskosten, toelagen aan het voedingskomiteit en aan het werk der kindermelk, betalingen van jaarwedden, enz. Stemmen ja: M.M. De Coster Emiel, De Block Pieter, Lindemans, Vereertbrugghen, Van Lembergen en Willems. Stemmen neen: M.M. De Smedt Frans en Wijnants.

Zitting van den 13 December 1917

De Raad neemt kennis van eenen brief van eenen heer Zivilkommissar, dagteekenende van 5 December laatstleden, aangaande het voorbehoud van eene bepaalde hoeveelheden kolen, voor elke gemeente van het Arrondissement Brussel, welke kolen zich bevinden onder toezicht van het Kolenkomiteit bij den Zivilkommissar, in verscheidene stapelplaatsen van het Arrondissement Brussel. Overwegende dat om de reserves onmiddellijk te kunnen betalen er een voorschot van 2 frs. per inwoner moet gestort worden, in de Société Générale de Belgique, op rekening "Charbons réserve Brussel – Land". Na bespreking, wordt er met eenparige stemmen beslist, van desaangaande eerst uitleg te vragen aan den heer De Donder, van Merchtem, lid van bovenvermelde kolenkomiteit en dan in de eerstkomende zitting eene beslissing te nemen.

Zitting van den 8 Februari 1918

Na breedvoerig te hebben gesproken over het aanwerven van land in de gemeente, voor het kweken van meelhoudende vruchten, dewelke er volstrekt noodig zijn voor het bereiden der Volkssoep, wordt er desaangaande eene Commissie benoemd, dewelke zich zal gelasten met het aanwerven van bedoelde gronden. Deze Commissie is samengesteld uit de heeren De Coster Emiel, en De Block Pieter, schepenen en Vereertbrugghen Jan, raadslid.

Sprekende daarna nog over het aangaan van leeningen bij de Maatschappij van het Gemeentekrediet of bij de Raiffeisenkassen, wordt er beslist van de noodige leeningen in 't vervolg aan te gaan bij de Raiffeisenkassen.

Zitting van den 13 April 1918

Sprekende over de meting der parcellen graangewassen van den oogst van 1918, worden de heeren Van Mulders Jozef, De Donder Jan, Geeurickx Henri en Steppé Leo, aangesteld om deze bewerkingen te verrichten.

Zitting van den 29 April 1918

De secretaris geeft daarna lezing van eenen brief van de heer Zivilkommissar, handelende over de aangiften der landbouwers van hunne parcellen grond bebouwd met aardappelen en haver, de nameting der bebouwde oppervlakte en de desaangaande te vormen Commissie. Na deze quaestie breedvoerig te hebben besproken wordt de bedoelde Commissie samengesteld als volgt:

De Smedt Benoit, Burgemeester – Voorzitter
De Block Pieter, schepen – Plaatsvervanger
Heyvaert Adolf – Gemeentesecretaris
Vereertbrugghen Jan – Grooten landbouwer
De Smedt Jozef – Kleine landbouwer
Wijnants Fernand, notaris – burger die geen land bewerkt en lid is van het plaatselijk Komiteit
Temmerman Jozef, bediende, burger die geen land bewerkt;

Zitting van den 15 Juni 1918

Sprekende daarna over de nachtwachten wordt er beslist van deze volgens noodzakelijk te vermeerderen en de desaangaande controleurs van twee op vier te brengen.

De Raad onderzocht vervolgens eenige aanvragen tot het bekomen van een nachtbewijs.

Na bespreking wordt er desaangaande beslist van iedere aanvraag te onderzoeken en geene bewijzen af te leveren aan verdachte personen.

Zitting van den 6 December 1918

Zie hoofdstuk *Het einde van de oorlog*.

Nasleep van de oorlog

Zitting van den 8 Mei 1919

De Raad neemt kennis van den inhoud van eenen omzendbrief van den heer Voorzitter van het Nationaal Comité waarin deze op verzoek van den heer Minister van Bevoorrading de gemeentebesturen oplegt om tusschen te komen voor 25%, in den onderstand verleend aan de werkelozen.

Mijnheer Louis Lindemans geeft uitleg over het toekennen van den onderstand aan de werkelozen, en de werkzaamheden van de afzonderlijke afdelingen van het lokaal Comité gedurende den oorlog. Hij brengt hulde aan de Eerw. Zusters Maria en Verona van het gasthuis voor de buitengewone diensten die zij bewezen hebben in het bereiden der volkssoep en ook aan Mad. (Fernand) Wijnants voor hare bijzondere toewijding in het werk der kindermelk.

Zitting van den 14 Mei 1919

Alvorens de besprekingen der dagorde aan te vangen, geeft de heer Voorzitter kennis van de be-

sprekingen der vergadering van den 13 Mei laatstleden van de heeren Burgemeesters des kantons. Hij zegt dat men in al de andere gemeentens voornemens is veel werkelozen van den lijst te schrappen, en den desaangaanden onderstand merklijk te verminderen.

De secretaris geeft daarna lezing van eenen brief van den heer Onder-Voorzitter van het Nationaal Comité, dagteekenende van 10 Mei laatstleden, gezonden aan den heer Voorzitter van het lokaal Comité aangaande den aankoop door de gemeentebesturen van oude kleeddingstukken, waarover het Nationaal Comité beschikt, en verzameld zijn in de Vereenigde Staten van Amerika. Na bespreking wordt er met vijf stemmen en twee onthoudingen beslist, van dezen aankoop niet te doen. Stemmen voor: M.M. De Coster Emiel, De Smedt Frans, Lindemans, Willems en De Smedt, Burgemeester. Hebben zich onthouden: M.M. Vereertbrugghen en Wijnants.

Zitting van den 8 Juli 1919

Alvorens de besprekingen der dagorde aan te vangen, maakt de heer Lindemans Voorzitter van het lokaal Comité aan den Raad kenbaar, dat het Comité opgehouden heeft te bestaan, en dat de onderstand die er nog aan de werkelozen dient verleend te worden, door het gemeentebestuur moet vastgesteld en door de gemeente voor een vierde gedragen worden.

De heer Voorzitter vraagt vervolgens aan de Raadsleden of er zich niemand verzet tegen de bespreking van deze kwestie. Hiertegen geen verzet te kennen gegeven zijnde wordt er vooreerst lezing gegeven van de lijst der werkelozen die nog ondersteund worden. Na verdere bespreking wordt er beslist van in den schoot van den Raad eene Commissie te benoemen die zich zou gelasten met bedoelden onderstand te onderzoeken en te regelen.

Overgegaan tot de stemming, worden de heeren Lindemans, De Block, De Smedt Frans, gekozen om deel te maken van bedoelde Commissie.

Mazenzele

Zitting van de gemeenteraad van 22 februari 1915.

*Adresse à Mr. le Consul d'Amérique
Le conseil communal, réuni en séance extraordinaire, décide d'adresser à Monsieur le Consul des Etats-Unis d'Amérique la dépêche suivante.*

« Le conseil communal, réuni en séance extraordinaire a décidé d'exprimer ses plus vifs remerciements en son nom et celui de ses habitants au gouvernement Américain, pour son généreux appui, à procurer l'alimentation si nécessaire à notre patrie éprouvée. »

Voor de beslissingen in verband met volgende thema's verwijzen wij naar de desbetreffende hoofdstukken of bijdragen:

Soldatenfeest 7 september 1919: zittingen van 24 juni 1919, 8 augustus 1919 en 27 september 1919 - zie hoofdstuk *De oorlog herdacht*.

Oudstrijdersverenigingen: zittingen van 16 december 1919, 17 februari 1920 en 23 december 1920 - zie hoofdstuk *De oorlog herdacht*.

Herinneringsmonument voor de gesneuvelden: zitting van 4 juni 1920 - zie hoofdstuk *De oorlog herdacht*.

Voor beslissingen van de gemeenteraad in verband met de *Vlaamse zaak* verwijzen wij naar het hoofdstuk *WO I en de Vlaamse Beweging*.

(1) Dit was de eerste raadszitting na het uitbreken van de oorlog.

De bevrijding

Het nieuws van de Duitse wapenstilstand op 11 november 1918 werd in België met grote vreugde onthaald.

Feitelijk hadden de Duitse troepen tussen Schelde en Samber al op 5 november het vechten zo goed als opgegeven en plunderend en stelend de terugtocht aangevat. Tot op het laatste moment werden fabrieken ontmanteld en werd meegenomen wat nog meegesleept kon worden. Meubels, serviezen, tapijten en schilderijen uit musea werden op karren geladen en meegevoerd naar Duitsland. Om de opmars van het Belgische leger maximaal te hinderen, werden bruggen en spoorwegen opgeblazen en schepen en elektriciteitscentrales vernield. De burgerbevolking hield zich geëisd. Met het einde van de bezetting in zicht voelde niemand zich geroepen het Duitse leger ook maar een strobreed in de weg te leggen. De burgemeesters van de Brusselse agglomeratie riepen op tot kalmte en waardigheid, vroegen het volk het feestvieren uit te stellen tot de Belgische vlag opnieuw op het stadhuis zou wapperen en vaardigden een verbod op het slijten van alcohol uit. De Brusselaars haalden effectief de vlaggen van hun gevels en telden de dagen af tot de laatste Duitse soldaat Brussel verlaten had.

In zijn troonrede in het Parlement op 22 november bracht koning Albert I hulde aan het IJzerleger en kondigde de onmiddellijke invoering van het algemeen enkelvoudig stemrecht en de oprichting van een Nederlandstalig hoger onderwijs aan.
